

Utlåtande 2016:69 RI (Dnr 155-943/2015)

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism

Riktlinjer till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism – Riktlinjer till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram enligt bilaga 2 till utlåtandet antas.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård anför följande.

Ärendet

Stadsledningskontoret har utarbetat ett förslag till riktlinjer för stadens arbete mot våldsbejakande extremism med utgångspunkt från remisshantering av socialnämndens tidigare förslag till strategidokument. Riktlinjerna ska höra till Stockholms stads Trygghets- och säkerhetsprogram (Kommunfullmäktige den 29 april 2013, dnr 307-643/2012). Syftet med riktlinjerna är att tydliggöra övergripande inriktning, ansvarsfördelning och uppgifter för stadens arbete mot våldsbejakande extremism.

Riktlinjerna följer den nationella samordnarens övergripande avgränsning och definitioner av målgrupper och åtgärdsområden.

Beredning

Ärendet har initierats av socialnämnden och remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms Stadshus AB, Brottsförebyggande

rådet, EXIT Fryshuset, stiftelsen EXPO, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Länsstyrelsen i Stockholm, Nationella operativa avdelningen (Rikskriminalpolisen), Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Polismyndigheten i Stockholm, Sveriges judiska råd, Sveriges kristna råd, Sveriges kvinnolobby, Sveriges muslimska råd, Stockholms Läns Landsting och Säkerhetspolisen.

Stockholms Stadshus AB har remitterat vidare till dotterbolagen AB Stockholmshem, AB Svenska Bostäder och AB Familjebostäder.

Brottsförebyggande rådet, EXIT Fryshuset, stiftelsen EXPO, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Länsstyrelsen i Stockholm, Nationella operativa avdelningen (Rikskriminalpolisen), Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Polismyndigheten i Stockholm, Sveriges judiska råd, Sveriges kristna råd och Säkerhetspolisen har ej inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser att problematiken med våldsbejakande extremism kräver ett samlat agerande inom stadens organisation och en nära samverkan med andra kommuner, den nationella samordnaren och andra aktörer inom och utom landet. Vidare anser kontoret att det är rimligt att koppla riktlinjerna till stadens trygghets- och säkerhetsprogram då det är angeläget att insatserna inom detta område hänger samman med det ordinarie trygghets- och säkerhetsarbetet.

Arbetsmarknadsnämnden ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som presenteras och redogör i sitt remissvar för sina synpunkter på strategin.

Utbildningsnämnden ställer sig positiv till de föreslagna samarbetena i finansrotelns utgångspunkter för det fortsatta arbetet såväl som socialnämndens delstrategi.

Bromma stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till innehållet i strategin men anser att den bör förtydligas på vissa områden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att de utgångspunkter som anges i strategin är väsentliga och anger viktiga ståndpunkter och strävanden för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Farsta stadsdelsnämnd är positiv till att staden arbetar fram en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism och anser att målen med den stadsövergripande strategin måste brytas ner för respektive verksamhetsområde och göras mätbara samt att mål och resultat redovisas i stadens integrerade ledningssystem för uppföljning av budget, ILS-systemet.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd ställer sig positiv till att staden tar fram en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism och anser att de utgångspunkter och perspektiv som beskrivs av socialförvaltningen och kommunstyrelsen är relevanta och viktiga.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att det är betydelsefullt att staden kommer ta fram en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism och nämnden delar uppfattningen att staden inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar, då individer som begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för dessa.

Kungsholmens stadsdelsnämnd har inga invändningar mot förslagen från socialnämnden eller finansroteln.

Norrmalms stadsdelsnämnd konstaterar att strategin kommer att utgöra ett stöd för hur förvaltningarna ska arbeta med frågan och ser vinster med att en stadsövergripande strategi tas fram som kan förtydliga stadens förhållningssätt gentemot våldsbejakande extremism.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd ser positivt på det förslag till ansvarsfördelning som redovisas i socialnämndens delstrategi, liksom på finansrotelns förslag till handlingsplaner med tydliga ansvarsområden.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd är positiv till att staden tar fram en gemensam strategi, så att det finns stöd och riktlinjer för hur frågan ska hanteras samt understryker att staden bör fortsätta arbetet med att öka kunskap om denna fråga hos alla medarbetare.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att initiativet till samordning och ansvarsfördelning över staden är positivt och även en förutsättning för att nå framgång i det förebyggande och uppsökande arbetet.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd är positiv till innehållet i strategin och välkomnar en samlad utbildningsåtgärdsplan riktad till stadens medarbetare.

Södermalms stadsdelsnämnd ställer sig positiv till att staden tar fram en gemensam strategi mot våldsbejakande extremism och instämmer i att individer, som i Sverige eller andra delar av världen, begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för dessa inom rättsväsendet.

Älvsjö stadsdelsnämnd ställer sig positiv till att staden tar fram en gemensam strategi mot våldsbejakande extremism och betonar vikten av att roller och ansvar blir tydliga både vad gäller stadens egna verksamheter och gränsdragningen mot andra myndigheter och aktörer.

Östermalms stadsdelsnämnd framför att resurser som eventuellt ska satsas på de individer som återvänder hem från stridigheter i första hand bör användas för förebyggande åtgärder för att förhindra att ett riskbeteende skapas, samt att satsa resurser på att få de individer som ligger i riskzonen ut i arbetsmarknaden och skapa sysselsättning kan vara ett sätt att förebygga just utanförskapet i samhället.

Stockholms Stadshus AB delar uppfattningen om att det är viktigt för Stockholms stad att motverka våldsbejakande extremism och framhåller att

bolagen bidrar i det arbete som beskrivs som främjande av ett Stockholm som håller samman, genom en hög ambition om att bygga och utveckla staden i alla dess delar och med särskilt fokus på ytterstaden.

Stockholms läns landsting konstaterar att den föreslagna strategins beröringspunkt med hälso- och sjukvården beskrivs under det fjärde perspektivet "Efterarbete", samt att lanstinget samverkar med samtliga kommuner i länet.

Sveriges kvinnolobby konstaterar att grogrunden för extremism kan minska med ökad jämställdhet och framhåller vikten av ett genomgående jämställdhetsperspektiv i strategin mot våldsbejakande extremism då risken annars är att fokus främst riktas mot mäns fundamentalism och att detta blir mallen för samhällets insatser.

Sveriges muslimska råd välkomnar Stockholm stads initiativ till en strategi mot våldsbejakande extremism, men efterlyser en tydligare begreppsdefinition samt ett förtydligande i strategin över hur de olika aktörerna ska samarbeta i praktiken och vilken funktion varje instans ska fylla.

Mina synpunkter

Den våldsbejakande extremismen utgör ett påtagligt hot mot människor och mot den demokratiska samhällsordningen. Därför ska staden agera tydligt för att motverka och förebygga sådana tendenser. Arbetet för att stävja utbredningen av våldsbejakande extremism i vår stad kräver ett samlat agerande inom stadens organisation och en nära samverkan med andra kommuner, den nationella samordnaren och aktörer inom och utom landet. Riktlinjerna mot våldsbejakande extremism ger ramen för detta arbete, men arbetet måste utvecklas och anpassas av stadens nämnder och bolag.

En bred majoritet av kommunfullmäktiges partier står idag bakom riktlinjerna och uppslutningen bakom försvaret för demokratin och de mänskliga rättigheterna ger styrka åt det kommande arbetet.

Jag vill särskilt betona vikten av att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder tar fram lokalt anpassade och verksamhetsspecifika handlingsplaner. Kommunstyrelsen ska bistå stadsdelsnämnderna i det lokala analys- och planarbetet efter avstämningar med extern forskningsledande expertis. De lokala och verksamhetsspecifika handlingsplanerna bör redovisas till kommunstyrelsen senast vid årsskiftet 2016/2017.

Bilagor

1. Reservationer m.m.

2. Stadens arbete mot våldsbejakande extremism Riktlinjer till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram
3. Socialnämndens remitterade förslag till riktlinjer samt missivbrev

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Torun Boucher (V) enligt följande.

Stockholm ska vara en öppen, solidarisk och inkluderande stad där det finns ett förtroende och samverkan mellan myndigheter och civilsamhället. Det ska vara lätt och meningsfullt att delta i stadens demokratiska processer. En gemensam nämnare för terrorism är att den vill urholka demokratin. Den lockar följare genom att hävda att andra vägar till förändring inte är framkomliga. Det är därför viktigt att staden i både ord och handling visa att vårt demokratiska styrelseskick är mottagligt för kritik och förändring. När människor blir hotade av totalitära och våldsbejakande extremistgrupper behöver staden en beredskap och kunskap om hur detta bäst ska bekämpas. Vi har därför valt att ställa oss bakom de blocköverskridande riktlinjerna för stadens arbete mot våldsbejakande extremism. Det är nödvändigt att staden står enad inför ett påtagligt hot från extrema religiösa och odemokratiska grupper som verkar så väl i Stockholm som världen.

Vi delar inte den nationella samordnarens bild och definition av i huvudsak tre våldsbejakande extremistiska miljöer i Sverige: våldsbejakande högerextremism, våldsbejakande vänsterextremism och våldsbejakande islamistisk extremism. Begreppen är både omdebatterade och omtvistade inom såväl forskarvärlden som myndighetssfären. Vi är medvetna om att dessa begrepp får leva kvar i programmet. Vår kritik är att detta får oss att bli trubbiga inför det hot som verkligen finns framför oss. Det råder inget tvivel om att det existerar reella hot mot det öppna samhället från de grupper som dessa begrepp försöker täcka. Vår invändning är huvudsakligen att dessa olika fenomen som nu samlas under begreppet våldsbejakande extremism är inbördes olika i både orsak och uttryck. Att bortse från dessa skillnader för att inrymma dem under samma samordning riskerar att begränsa vår förståelse och handlingskraft inför de specifika hot som de olika grupperna innebär. Med tanke på den samstämmighet som råder om att dessa hot måste bemötas skulle vi önskat se ett arbete som noggrant kartlagt respektive hot i såväl skillnader som likheter, och även tagit in kritiska forskningssynpunkter. Ett sådant arbete skulle ha medfört att den slutgiltiga handlingsplanen kunnat bli mer verkningsfull.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Joakim Larsson och Cecilia Brinck (båda M) enligt följande.

Det är glädjande att en blocköverskridande överenskommelse om en stadsövergripande strategi i form av riktlinjer för stadens arbete mot våldsbejakande extremism har kommit till stånd. Vi ser att allt fler svenska medborgare radikaliserar och att många väljer att ansluta sig till våldsbejakande grupperingar. Dessa grupperingar hotar, genom sina destruktiva mönster och värderingar, grundläggande demokratiska principer. För att bromsa denna utveckling är det nödvändigt med ett stadsövergripande arbete som ger konkreta verktyg för att motverka radikalisering och deltagande i krigsresor.

Vi förväntar oss dock att den rögrönrosa majoriteten, genom de lokala handlingsplanerna som ska tas fram, konkretiserar arbetet samt att en tidsplan för den fortsatta processen fastslås. En lokal handlingsmall för stadsdelsnämnderna, som ska tas fram i samarbete med Försvarshögskolan, bör senast vara fastställd under hösten 2016 och de lokala analyserna och handlingsplanerna bör vara klara senast till årsskiftet 2016/2017. Därutöver måste medel avsättas för att implementera arbetet i budget för 2017.

Stockholms stad står inför stora utmaningar framöver och därför måste vi, tillsammans med berörda parter, arbeta kunskapsbaserat och med tydliga strukturer och insatser.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism – Riktlinjer till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram enligt bilaga 2 till utlåtandet antas.

Stockholm den 4 maj 2016

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Ulrika Gunnarsson

Särskilt uttalande gjordes av Joakim Larsson, Cecilia Brinck, Dennis Wedin, Johanna Sjö och Markus Nordström (alla M) och Lotta Edholm (L) med hänvisning till Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Jonas Naddebo (C) med hänvisning till Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Erik Slottner (KD) enligt följande.

Hade jag haft yrkanderätt hade jag yrkat att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Stadens arbete mot våldsbejakande extremism. Riktlinjer till Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram återremitteras.
2. Därutöver anförs följande.

I Sverige finns skäl till oro över ökade motsättningar, minskande tillit och framväxt av våldsbejakande extremism – inte minst radikal islamism. Terrorattackerna mot städer som Bryssel och Paris, har av förklarliga skäl skakat om också här hemma.

Det behövs handlingskraft, beslutsamhet och ett batteri av vassa och konkreta åtgärder för att besegra dessa samhällsfiender som hotar vårt fria och demokratiska samhälle. Därför är det mycket allvarligt att Stockholms stads förslag till strategi mot våldbejakande extremism kraftigt försenats, för att sedan visa sig undermålig.

Den tidigare strategin som antogs av socialnämnden och presenterades i maj förra året utsattes för omfattande kritik då den var vagt formulerad och alldeles för övergripande. Delar av densamma handlade dessutom snarare om extremisters rätt till utbildning, bostad och vård, än vikten av förebyggande arbete, exit-verksamhet och avradikalisering.

Kristdemokraternas medverkan i de blocköverskridande samtal som därefter följt har gjort det nuvarande förslaget till strategi bättre. Vi har exempelvis sett till att alla stadsdelar nu ska ta fram konkreta handlingsplaner mot våldsbejakande extremism, men även om det nuvarande förslaget till strategi är bättre är strategin fortfarande otillräcklig.

Strategin är fortfarande för generell i sin utformning. Den pekar exempelvis inte ut de betydande skillnader som finns mellan islamistisk extremism, vänsterextremism och högerextremism, vilket krävs om staden framgångsrikt ska bekämpa de olika sorternas extremism. De konkreta åtgärderna lyser nu följaktligen med sin frånvaro.

Syftet med strategin är att den ska vara vägledande för stadens övriga arbete mot radikaliserings och våldsbejakande extremism. Bristen på konkretion gör dock dessvärre att strategin inte kan anses uppnå detta syfte.

Vem kontaktas i Stockholms stad vid misstanke om radikaliserings? Vad finns det för exempel på angreppssätt för att avkodifiera och avradikalisera extremister att använda sig av? Vad gör vi med anställda i staden som visar extremistiska attityder,

eller rent av sprider propaganda? Hur når vi familj och föräldrar till unga radikaliserade? Vilka samhällsaktörer behöver vi samverka med för att bekämpa olika sorters våldsbejakande extremism? Alla dessa frågor lämnar förslaget till strategi obesvarade.

Kristdemokraterna anser exempelvis att imamernas roll behöver lyftas fram. Staden måste samverka strukturerat och bygga upp ett nätverk av kontakter med lämpliga religiösa ledare inom Islam eftersom teologiska argument ofta biter hårdast på islamistiska extremister, medan andra argument och metoder är mer behjälpliga för att avradikalisera högerextremister eller vänsterextremister.

Vi anser också att det behövs en specifik avhopparverksamhet för den här typen av extremister. Det duger inte att strategin hänvisar till en central verksamhet för avhoppare från grov kriminalitet i allmänhet. Fryshuset har exit-verksamhet för högerextrema, och det behövs liknande för våldsbejakande islamistiska extremister.

Den generella utformningen av riktlinjerna och inställningen att mest kraft ska läggas på demokratiinsatser gentemot allmänheten gör att strategin mot våldsbejakande extremism har fått fel fokus. Vi hade istället önskat att fokus låg på att vidta riktade och förebyggande åtgärder mot de som redan idag utgör en del av den våldsbejakande extremismen, som riskerar att radikaliserats samt gentemot avhoppare och drabbade anhöriga.

Sverige ska vara ett tryggt land – fritt från terror och våldsamma motsättningar mellan grupper. Den våldsbejakande extremismen måste därför besestras. Vi beklagar att majoriteten i Stockholms stadshus hittills inte visat mer av handlingskraft och beslutsamhet och att man inte i högre grad tagit till sig av våra synpunkter eller presenterat konkreta åtgärder. Vi kan inte stödja det undermåliga förslaget till strategi, men vi kommer att fortsätta att bidra i arbetet för att intensifiera kampen mot våldsbejakande extremism.

Vi förväntar oss att den rögrönrosa majoriteten, genom de lokala handlingsplanerna som ska tas fram, konkretiserar arbetet utifrån de perspektiv som här anförts samt att en tidsplan för den fortsatta processen snarast fastslås. En lokal handlingsmall för stadsdelsnämnderna, som ska tas fram i samarbete med Försvårshögskolan, måste senast fastställas under hösten 2016 och de lokala analyserna och handlingsplanerna senast till årsskiftet 2016/2017. Därutöver måste medel avsättas för att implementera arbetet i budget för 2017.

Remissammanställning

Ärendet

Riktlinjerna följer den nationella samordnarens övergripande avgränsning och definitioner av målgrupper och åtgärdsområden. Den övergripande inriktningen för stadens arbete föreslås i riktlinjerna vara:

- Det demokratiska samhället ska värnas
- Arbetet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet
- En stad som håller samman ska minska extremismens grogrund
- Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i staden
- Stärkt central samordning och ökad lokal samverkan
- Samverkan med civilsamhället ska utvecklas

Målen för olika åtgärdsområden preciseras i förslaget till riktlinjer på följande sätt.

Åtgärdsområde	Mål
Allmänna och demokratiframjande insatser	Staden ska främja och värna demokratin och öka kunskapen om alla människors lika värde och rättigheter och därigenom motverka våldsbejakande extremism. Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka hos en bred målgrupp, i huvudsak berörda medarbetare i staden, medarbetare i samverkande externa organisationer samt barn och ungdomar och deras anhöriga. Insatserna ska ha ett tydligt jämställdhetsperspektiv.
Riktade och förebyggande insatser	Staden ska aktivt motverka våldsbejakande extremism i de stadsdelar där sådana rörelser har fått fäste. Åtgärder ska vidtas skyndsamt när det finns kunskap om etablerade extremistgrupperingar i ett område, kunskap om individer som rekryterar till extremistgrupper eller där individer uppvisar riskbeteenden om radikalisering.

Individinsatser till avhoppare och drabbade	Staden ska ha tydliga rutiner för att på individnivå kunna hantera avhoppare och drabbade. Kunskapen om hur staden kan arbeta med individinsatser ska öka.
---	--

Aktiviteter, metoder och samverkansformer ska efter kommunfullmäktiges beslut om riktlinjer preciseras i lokala handlingsplaner mot våldsbejakande extremism. Dessa planer ska utgå från lokala och verksamhets specifika förhållanden, följa en gemensam struktur och godkännas av kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen ansvarar för att årligen följa upp riktlinjerna och stadens samlade arbete mot våldsbejakande extremism. Riktlinjerna bygger på att kommunstyrelsen förstärker den centrala samordningen.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 maj 2015 följande.

1. Socialnämnden godkänner för egen del förslaget till Stockholms stads strategi mot våldsbejakande extremism.
2. Ärendet lämnas till kommunstyrelsen.
3. Ärendet lämnas för kännedom till utbildningsnämnden.
4. Ärendet lämnas för kännedom till stadsdelsnämnderna.

Reservation anfördes av Andrea Ström m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Isabel Smedberg Palmqvist m.fl. (L), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Stina Bengtsson (C) som hänvisade till reservation anförd av Isabel Smedberg Palmqvist m.fl. (L).

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 19 maj 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förslaget till Stockholms stads strategi mot våldsbejakande extremism.

Beredning

Ärendet har initierats av socialnämnden och remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden, samtliga stadsdelsnämnder, Stockholms Stadshus AB, Brottsförebyggande rådet, EXIT Fryshuset, stiftelsen EXPO, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Länsstyrelsen i Stockholm, Nationella operativa avdelningen (Rikskriminalpolisen), Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Polismyndigheten i Stockholm, Sveriges judiska råd, Sveriges kristna råd, Sveriges kvinnolobby, Sveriges muslimska råd, Stockholms Läns Landsting och Säkerhetspolisen.

Stockholms Stadshus AB har remitterat vidare till dotterbolagen AB Stockholmskem, AB Svenska Bostäder och AB Familjebostäder.

Brottsförebyggande rådet, EXIT Fryshuset, stiftelsen EXPO, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Länsstyrelsen i Stockholm, Nationella operativa avdelningen (Rikskriminalpolisen), Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Polismyndigheten i Stockholm, Sveriges judiska råd, Sveriges kristna råd och Säkerhetspolisen har ej inkommit med svar.

Innehållsförteckning	Sid
Stadsledningskontoret	12
Arbetsmarknadsnämnden	12
Utbildningsnämnden	16
Bromma stadsdelsnämnd	17
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	19
Farsta stadsdelsnämnd	21
Hägersten- Liljeholmens stadsdelsnämnd	22
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	23
Kungsholmens stadsdelsnämnd	24
Norrmalms stadsdelsnämnd	25
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	27
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	28
Skärholmens stadsdelsnämnd	29
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	31
Södermalms stadsdelsnämnd	32
Älvsjö stadsdelsnämnd	34
Östermalms stadsdelsnämnd	35
Stockholms Stadshus AB	36
Stockholms läns landsting	37
Sveriges Kvinnolobby	38
Sveriges muslimska råd	39

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 6 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att problematiken med våldsbejakande extremism kräver ett samlat agerande inom stadens organisation och en nära samverkan med andra kommuner, den nationella samordnaren och andra aktörer inom och utom landet. Det är också angeläget att insatserna inom detta område hänger samman med det ordinarie trygghets- och säkerhetsarbetet och därmed är det rimligt att koppla riktlinjerna till stadens trygghets- och säkerhetsprogram.

De nya riktlinjerna ska fungera som en gemensam utgångspunkt för arbetet inom olika delar av Stockholms stad. I riktlinjerna betonas att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska ta fram lokala och verksamhetsspecifika handlingsplaner. Stadsledningskontoret avser att snarast efter beslut i kommunfullmäktige återkomma med närmare anvisningar och mallar samt bistå i de lokala analys- och planarbetet efter avstämningar med extern forskningsledade expertis. För att riktlinjerna så snart som möjligt ska kunna resultera i verkningsfulla åtgärder bör de lokala och verksamhetsspecifika handlingsplanerna redovisas till kommunstyrelsen senast vid årsskiftet 2016/2017.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 september 2015 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Reservation anfördes av Yvonne Fernell Ingelström m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Gulan Avci (L), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Johan Fälldin (C), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Ofelia Namazova (KD), *bilaga 1*.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 10 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för arbetsmarknadsinsatser för personer som

uppbär försörjningsstöd, uppsökande verksamhet och insatser riktade till unga utanför skola och arbetsmarknad samt vuxenutbildning och svenskundervisning för invandrare.

Arbetsmarknadsförvaltningen har tagit del av socialnämndens delstrategi och kommunstyrelsens remiss avseende en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. Arbetsmarknadsförvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som presenteras. Förvaltningen anser att såväl kommunstyrelsens remiss som socialnämndens delförslag redovisar relevanta utgångspunkter och förslag.

Förvaltningen vill dock kommentera förslag som presenteras utifrån nämndens verksamhetsansvar.

Arbetsmarknadsnämndens insatser inom utbildning och arbete är viktiga redskap för att reducera utanförskap. Nämndens verksamheter arbetar indirekt för att stärka människors självbild och integrering i arbetslivet och samhället. Förvaltningen anser att detta är hörnstenar i att skapa jämlika förutsättningar och villkor för människors levnadssituation, och som möjligen på sikt kan motverka extremism.

Arbetsmarknadsförvaltningen tror dock att orsakerna till varför en individ väljer att tillhöra en grupp inom våldsbejakande extremism är komplex. Detta stöds av försvarshögskolans rapport *"Förebyggande av våldsbejakande extremism på lokal nivå"* (2015) där utanförskap och social orättvisa identifieras som en av flera möjliga bakgrundsfaktorer.

Tydlighet och konkretisering

Försvarshögskolans rapport styrker att det är viktigt att det upprättas en lokal förebyggande strategi och handlingsplan som ger klara riktlinjer för förebyggande insatser samt klarlägger ansvarsförhållanden mellan olika instanser.

Arbetsmarknadsförvaltningens erfarenhet är att en bred samverkan kan vara förenlig med svårigheter som kan förebyggas genom:

- Utformningen av lokala konkreta handlingsplaner.
- Frågorna måste bli konkreta.
- Samverkan måste vara strukturerad
- Ansvarsfördelning, ledning och mandat måste vara tydliga
- Stadsövergripande strategier behöver säkerställas
- I så stor utsträckning som möjligt bygga på befintliga

samverkansformer

Arbetsmarknadsförvaltningen arbetar med individer där många olika frågor ofta är aktuella samtidigt så denna fråga bör ingå i befintliga samverkansstrukturer som kan förstärkas och utvidgas. Till exempel finns lokala samverkansgrupper omkring ungdomar som arbetar mot utanförskap och kriminalitet där även frågan om våldsbejakande extremism kan integreras istället för att starta nya samverkansgrupper där parterna ofta blir i stort sett desamma.

Remissen lyfter fram att staden ska agera skyndsamt med tidiga insatser vid signal och misstanke att en person deltar i våldsbejakande extremism. Här ser förvaltningen behov av ökad kunskap och tydliga kontaktvägar. Det behöver finnas konkreta rutiner för hur medarbetare till exempel inom arbetsmarknadsförvaltningens verksamheter ska agera när de upptäcker eller misstänker att personer radikaliserats, ska åka i väg eller har

kommit tillbaka.

Uppsökande arbete och drop-in

I remissen står att staden ska arbeta aktivt med uppsökande arbete.

Arbetsmarknadsförvaltningen arbetar idag med uppsökande arbete för unga 16-19 år samt unga vuxna 20-29 år. I september 2015 utökas verksamheten genom ett projekt finansierat av Europeiska Socialfonden där den uppsökande verksamheten omfattar hela staden. I det uppsökande arbetet möter förvaltningen unga vuxna utanför arbete och studier. Förvaltningen samverkar bland annat med polis, fältassistenter och sociala insatsgrupper men också med ideella organisationer och arbetsförmedlingen. Unga vuxna har även idag möjlighet att själva komma i kontakt med Jobbtorg Stockholm genom dess drop-in verksamhet och öppna verksamheter. Det är angeläget att en eventuellt utökad uppsökande verksamhet integreras med det uppsökande arbete som redan bedrivs då det ofta handlar om samma målgrupper.

Genusperspektiv

Förvaltningen kommer främst i kontakt med unga män genom uppsökande arbete för 20 till 29 år, drop-in, och arbetslagsanställningar samt i mötet med sociala insatsgrupper. Arbetsmarknadsförvaltningen behöver således finna nya och fler vägar till de unga kvinnorna som kan vara i behov av stöd och insatser. Detta arbete kommer att utvecklas och intensifieras genom ett projekt som finansieras av Europeiska Socialfonden.

Målgruppen

Jobbtorg Stockholm ska utifrån uppdraget stödja individer att hitta vägar till studier och arbete och egen försörjning. Arbetet utgår från individen och att det finns en tydlig samverkan med relevanta aktörer. Eftersom förvaltningen arbetar nära unga vuxna som står utanför arbetsmarknaden och som inte studerar finns en möjlighet att medarbetarna kommer att komma i kontakt med personer som kan tillhöra grupper inom våldsbejakande extremism. Utifrån denna nya problematik blir det således viktigt att det finns:

- Kunskap och utbildning till alla medarbetare och förstärkt utbildning till personal som arbetar med uppsök.
- Tydlighet kring anmälningsskyldighet och sekretess
- Tydlighet kring kontaktvägar vid misstanke och vid behov av rådgivning
- Tydliga rutiner vid misstanke

Samverkan

I sin delstrategi identifierar socialnämnden ett antal huvudförvaltningar som de anser relevanta samverkanspartner. Förvaltningen anser att de utpekade förvaltningarna är relevanta i sammanhanget. Då arbetet handlar om grundläggande värderingar anser arbetsmarknadsförvaltningen dock att även kulturförvaltningen är en viktig part som skulle kunna bidra på ett positivt sätt. Detta eftersom långt ifrån alla stockholmare kommer i kontakt med socialförvaltningen medan kulturnämnden kan erbjuda ytterligare plattformar genom exempelvis kulturskolan, bibliotek och teatrar. Kulturnämndens verksamheter kan på ett lockande och attraktivt sätt arbeta värdeskapande i utveckling av demokratiska värderingar – inte minst bland barn och

ungdomar.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill vidare lyfta fram följande:

- Arbetsmarknadsförvaltningens erfarenhet är att en tydlig lokal samordning (samordnare) stärker möjligheterna till en god samverkan lokalt. Till exempel skulle denna samordnare hålla ihop samhället kring ungdomsfrågor lokalt i stadsdelarna. Arbetsmarknadsförvaltningen har goda erfarenheter av samverkan med MYS (myndigheter i samverkan) där olika lokala aktörer samverkar runt frågor gällande unga vuxna 16 år och uppåt. Att använda befintliga forum och utveckla dessa är att föredra.
- Arbetsmarknadsförvaltningen ser behov av förbättrad samverkan med psykiatri runt enskilda individer. Detta gynnar arbetet i den aktuella frågan.
- Tydliga kontaktvägar är avgörande för arbetet och för att samverkan ska fungera.
- Ansvarsfördelning, samt befogenheter behöver vara tydliga och efterföljas. Arbetsmarknadsförvaltningens erfarenhet av samverkan med exempelvis sociala insatsgrupper är god.

Samverkan med polisen

Samverkan med polisen lyfts fram något mer i kommunstyrelsens remiss än i socialnämndens strategi. Arbetsmarknadsförvaltningen vill än mer betona vikten av samverkan med polisen. Det polisiära arbetet måste ha sin gång innan till exempel jobbtorgens insatser sätts in. Utifrån en bedömning av polis och socialtjänst kan parallella insatser med jobbtorgens insatser sättas in eller inte.

Förvaltningen stöder idén om att samverkan kan kopplas till det befintliga arbetet med att ta fram överenskommelser med polisen. Det kan dock vara aktuellt att se över nya arbetssätt och konkreta handlingsplaner. Samverkan med polis på lokal nivå är av största vikt.

Vuxenutbildningens roll i ett aktivt demokratiarbete

Arbetsmarknadsförvaltningen erbjuder utbildning för vuxna inom ramen för vuxenutbildningen och sfi. Utbildningen bedrivs i enlighet med skollagen och där ingår att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen ska gestalta människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor.

Samtidigt vill förvaltningen framhålla att sfi är en språkutbildning med lärare utbildade för och med uppdrag att undervisa i svenska språket. Utbildningen inom ramen för vuxenutbildningen arbetar utifrån de nationellt fastställda läroplanerna. Att arbeta framgångsrikt med värdegrundsförändrande frågor förutsätter ett utvidgat uppdrag, andra metoder och andra kompetenser än vad som i dag ryms inom vuxenutbildningen.

Förvaltningen anser att Samhällsorientering och föräldrautbildningar är exempel på adekvata forum för värderingsskapande aktiviteter. Samhällsorientering för vissa nyanlända är en utbildning på modersmål för vissa nyanlända invandrare. Deltagarna får kunskaper om sina rättigheter och skyldigheter, om svensk demokrati och om hur samhället är organiserat. Det handlar till exempel om arbete och utbildning, bostad,

hälsa och sjukvård samt barn och familj. Kursen fördjupar sig i frågor kring jämställdhet och mänskliga rättigheter. Till utbildningen finns material på olika språk och den bygger på dialog.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2015 överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Cecilia Brinck m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Lotta Edholm m.fl. (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Olle Burell m.fl. (S), Ingegerd Akselsson Le Douaron m.fl. (MP) och Edith Ringmar (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av John Kåberg (C), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Christian Carlsson (KD), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 augusti 2015 har i huvudsak följande lydelse.

I socialnämndens delstrategi listas fyra perspektiv: ett främjande, ett förebyggande, anhörigstöd och ett efterperspektiv. Utbildningsförvaltningen omnämns som en samarbetspartner med en central roll. Förvaltningen anser att dess roll och ansvar främst återfinns i det främjande och det förebyggande perspektivet.

När det gäller det främjande perspektivet har skolan redan uppdraget att förmedla en demokratisk värdegrund. Under innevarande och kommande år planeras en rad insatser inom värdegrundsområdet. Under 2015 finns ett extra anslag riktat till förskola och skola för att stärka kunskaperna inom området värdegrund, normkritik och HBTQ. Förvaltningen har också under våren 2015 gått ut till skolorna med ett erbjudande om kostnadsfria föreläsningar av stiftelsen Expo. Utöver det finns stödmaterial och annan information att tillgå hos den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism.

I det förebyggande perspektivet ryms utbildningsförvaltningens samverkan med socialtjänsten och polisen i stadsdelarna. I dokumentet "Stödmaterial för samverkan

mellan stadsdelsnämndens verksamheter och skolan”¹ beskrivs denna samverkan. Alla skolor har också tillgång till stödmaterialen ”Hot och våld i skolan”² samt ”Väpnat våld i skolan – hur skolor kan agera om det händer”³.

När det gäller finansrotelns utgångspunkter för det fortsatta arbetet med den stadsövergripande strategin omfattas förvaltningen framför allt av punkt 2, Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka, samt punkt 3, Staden ska utveckla samarbetet med polisen.

Under punkt 2 nämns att grund- och gymnasieskolan kan behöva ge ökat utrymme för ett aktivt demokratiarbete. Stadens skolor gör, med stöd av central förvaltning, ett omfattande arbete varje år med att främja likabehandling och kartlägga och motverka diskriminering och trakasserier. Detta arbete tillsammans med innehåll i läroplanen och kurs- och ämnesplaner ger skolans personal och elever stort utrymme för diskussioner om värderingar och ideologier. Utöver det ordinarie arbetet tillkommer dessutom ett extra anslag för värdegrund, normkritik och HBTQ-frågor som möjliggör föreläsningar och utbildningar på skolorna.

Punkt 3 handlar om att utveckla stadens samarbete med polisen. På lokal nivå sker detta i samband med skolans samverkan med stadsdelsnämndernas verksamheter och andra berörda myndigheter.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Jan Tigerström m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Jonatan Ohlin (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller m.fl. (MP), Elisabeth Kling m.fl. (S) och Lillemor Samuelsson (V), *bilaga 1*.

¹ ”Stödmaterial för samverkan mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan” (2015), Stockholms stad

² ”Hot och våld i skolan” (2014), Stockholms stad,
<http://intranat.stockholm.se/PageFiles/21300/Stödmaterial%20-%20Hot%20och%20våld%20i%20skolan%20samt%20bilaga%201.pdf?epslanguage=sv>

³ ”Väpnat våld i skolan – hur skolor kan agera om det händer” (2014), Skolverket,
<http://intranat.stockholm.se/PageFiles/21300/Bilaga%202%20Skolverket%20-%20Väpnat%20våld%20i%20skolan.pdf?epslanguage=sv>

Ersättaryttrande gjordes av Helen Törnqvist (C), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Bjarne Selin (KD), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Bromma stadsdelsförvaltning tycker det är bra att man öppnar upp och tar in olika synpunkter i denna komplexa fråga. Det är viktigt med ett brett förankrat dokument. Förvaltningen är i huvudsak positiv till innehållet i strategin men vill ändå framföra några synpunkter. Det är inte helt enkelt att ha ett samlat dokument som ska täcka alla områden gällande hot mot demokratin och/eller rättssamhället.

Stadsdelsförvaltningen har lyft frågan om demokrati i stadsdelen på en mer generell nivå, viktigt är att man fortsätter detta arbete på både stadsövergripande som på lokal stadsdelsnivå. Förvaltningen anser därför att individens integritet och åsiktsfrihet kontra samhället i stort kopplat till de demokratiska värdena behöver lyftas och diskuteras djupare i strategin. Det är inte helt enkla sammanhang att klara ut och förstå. Det nyinrättade ”Kansliet för mänskliga rättigheter och demokratiutveckling” bör involveras och vara en del i detta arbete.

Vikten att försvara rättssamhället får inte på något sätt misstolkas eller missförstås. Strategin behöver därför vara extra tydlig att brottsliga/kriminella handlingar aldrig får eller kan accepteras. Strategin behöver, utöver detta, ett förtydligande när det gäller socialtjänstens sekretess i förhållande till säkerhetspolis, polis och åklagare. I koppling till detta behövs det även ett förtydligande om vad som menas rent konkret med ”*den lokala nivån anses som en viktig informationskälla för säkerhetspolisen*”.

Bromma stadsdelsförvaltning vill även påpeka att målgruppen för den stadsövergripande strategin behöver förtydligas. Det är även viktigt utifrån ett individperspektiv att man ges olika möjligheter till stöd för att hoppa av och till anhörighjälp/stöd. Detta är något som kan ske, och idag redan sker, inom ramen för socialtjänstlagen. Att arbeta förebyggande blir emellertid, enligt förvaltningens sett att se på detta, en nyckel i arbetet med att motarbeta rekrytering till våldsbejakande extremism. Hur detta bör och ska se ut behöver dock klarläggas på ett tydligare och mer noggrant sätt. Likaså får en stadsövergripande strategi av detta slag inte glömma bort brottsofferperspektivet. Personer som är direkt berörda som brottsoffer måste vägas in då komplexiteten är stor och många olika grupper inblandade. De minoriteter som blir/blivit utsatta under exempelvis IS framfart i Syrien och Irak får absolut inte glömmas bort att nämnas i ett sådant här dokument (exempelvis kurderna och kristna).

Det är även viktigt att tydliggöra ansvaret mellan olika aktörer och förtydliga stadsdelarnas betydelse och roll. Det kommer även att finnas ett behov av utbildning och information från staden centralt om hur strategin ska implementeras och användas i det dagliga arbetet för att minska risken för godtycke och missförstånd. Det behövs även en ökad omvärldsbevakning kopplat till de processer som pågår i vår omvärld.

Förvaltningen vill till sist påpeka att de centrala begreppen våldsbejakande, extremism och radikalisering i stadens förslag inte är helt oproblematiske. Begreppen är både omdebatterade och omtvistade inom både forskarvärlden som myndighetssfären. Begreppen behöver därför en särskild och mer fördjupad förklaring och motivering för att inte ge upphov till framtida problem och missförstånd.

Sammanfattningsvis vill Bromma stadsdelsförvaltning peka på följande punkter som extra viktiga i en stadsövergripande strategi:

- Djupare diskussion om de demokratiska värdena kopplat till individens integritet och åsiktsfrihet.
- Förtydligande att brottsliga/kriminella handlingar aldrig kan accepteras samt förtydligande gällande sekretess.
- Förtydligande av målgrupp.
- Det förebyggande arbetets nödvändighet - syfte och mål.
- Brottsoffrens (och anhörigas) situation.
- Ansvarsfördelning och samverkan.
- Utbildning och information kopplat till en ökad omvärldsbevakning.

Svårdefinierbara nyckelbegrepp som behöver en särskild förklaring och motivering.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 augusti 2015 att överlämna förvaltningens svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Gustav Johansson m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Peter Backlund (L), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Claes Karlsson (KD) och Erica Tjerneld (C), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 juni 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser det som oerhört väsentligt att myndigheterna i Sverige arbetar tillsammans kring frågan om våldsbejakande extremism.

Det stöd och de insatser som ges inom de olika verksamheterna ska inte på något sätt kunna uppmuntra till eller underlätta våldsbejakande extremism.

De utgångspunkter som anges i strategin, för det fortsatta arbetet, är väsentliga och anger viktiga ståndpunkter och strävanden för arbetet mot våldsbejakande extremism.

- *Rekrytering av våldsbejakande extremism ska motarbetas*

Stöd, insatser, samverkansformer etc. har som mål att motverka våldsbejakande extremism.

- *Kunskapen om våldsbejakande extremism ska öka i hela staden*

Ökad kunskap generellt, för både barn och ungdomar i skolan samt anställda i stadens verksamheter är viktigt för att tidigt kunna uppmärksamma signaler och tendenser till våldsbejakande extremism. Inom såväl förkolan, skolan, fritidsverksamheter och andra öppna verksamheter finns värdefulla möjligheter att kunna diskutera och arbeta med attitydfrågor. Behov kan finnas av att utveckla arbetsmaterial för att på ett målmedvetet sätt arbeta med frågan. Förvaltningen bedömer att behov av ökade kunskaper finns inom alla verksamheter och i alla områden.

- *Staden ska utveckla samarbetet med polisen*
Samarbete med såväl polis som andra myndigheter är nödvändigt för att kunna nå önskat resultat. Förvaltningen har redan ett etablerat samarbete med polisen genom BRÅ och sociala insatsgrupper (SIG). Förvaltningen bedömer att samarbetet kring våldsbejakande extremism kan knytas till de redan befintliga samarbetsfunktionerna.
- *Stöd ska ges för att hoppa av och långvarigt lämna destruktiva miljöer*
Förvaltningen bedömer att socialtjänstens ansvar för de frågorna främst kommer utgöras av redan befintliga resurser, i form av ekonomiskt bistånd, stöd och vård för missbruk, stöd gällande arbetsmarknadsinsatser och bostad, för de som har insatser samt saknar eget boende. Arbetet med avhoppare skulle kunna knytas till arbetet med SIG, där det redan finns etablerade snabba beslutsvägar till såväl ekonomiskt bistånd, som missbruksvård, arbetsmarknadsinsatser m.m. De insatser som ska ges inom socialtjänsten kan ges först när eventuella rättsliga processer är avslutade och personen i fråga är motiverad till en förändring.
- *Drabbade av extremism ska få stöd och trygghet*
Drabbade av extremism kan vara t.ex. anhöriga. Det kan finnas behov av t.ex. stödgrupper/nätverk för anhöriga som är oroliga för att deras närstående ska åka till eller är i krigsdrabbade länder och strider. Förvaltningen bedömer att sådana grupper bör vara stadsövergripande och vara sammansatta av personer med olika och breda kunskaper/erfarenheter relaterade till frågan.

De som kommer hem igen från strider, kan, beroende på vad personen upplevt, behöva olika former av stöd. En del behöver sannolikt omfattande psykiatrisk vård och stöd. Det stödet bör ges inom landstingets psykiatri. Stöd från förvaltningens socialpsykiatri kan bli aktuellt när personen ifråga är medicinskt färdigbehandlad och ges inom det ordinarie utbudet av stödinsatser för målgruppen.

Förvaltningen anser att det är viktigt att verksamheterna tar tillvara de kunskaper och den kompetens som redan finns och att kompetensutveckling sker inom området med stöd av den forskning och erfarenhet som finns inom området, såväl inom som utanför landet. Former för att följa upp effekterna av stödet är också mycket viktigt. Det är viktigt att stödet som ges ger avsedd affekt och t.ex. inte är kontraproduktivt.

De åtgärder som föreslås bedömer förvaltningen i huvudsak är bra och omfattar viktiga frågor samt ställningstaganden.

Det kan behöva förtydligas hur den lokala nivån ska utgöra en informationskälla till säkerhetspolisen.

Vikten av att samverka kan inte nog poängteras.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Lars Jilmstad m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Vladan Bošković (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Lars Hultkvist (KD), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 augusti 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att staden arbetar fram en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. På så sätt får berörda nämnder och förvaltningar riktlinjer för att exempelvis kunna arbeta förebyggande och ge erforderligt stöd till anhöriga, där en närstående person blivit aktiv i en våldsbejakande extremistisk gruppering.

Förvaltningen instämmer i beskrivningen att staden inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar. Individer som i Sverige eller andra delar av världen begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för dessa.

Att staden tar ett samlat grepp och agerar i ett bredare perspektiv är något som förvaltningen anser är positivt. De fyra perspektiven är lovvärda och bedöms på sikt bidra till goda resultat i arbetet med att värna demokratin mot den politiska och religiösa våldsbejakande extremismen på lokal, regional och nationell nivå.

Förvaltningen ställer sig bakom de nya åtgärder som framgår av förslaget till strategi och som anses vara erforderliga i sammanhanget. För att staden ska lyckas i sin ansats med det fortsatta arbetet mot politisk och religiös våldsbejakande extremismen är en av de avgörande faktorerna att staden säkerställer en stadsövergripande koordinering, ett ansvar som med fördel kan inrymmas i stadsledningskontorets övriga åtaganden. Stadsledningskontoret bör således ges ett övergripande ansvar på det sätt som beskrivs i förslaget.

Förvaltningen bedömer det som viktigt att den stadsövergripande strategin har sin utgångspunkt i stadens befintliga verksamheter och åtaganden. Det är inte önskvärt att staden bygger upp ytterligare en organisation utöver befintlig organisation och verksamheter.

Förvaltningen anser det både positivt och nödvändigt att strategin har fokus på att utveckla en fungerande samverkan med tydlig ansvarsfördelning samt kommunikation om vem som gör vad och när. Det är viktigt att samtliga berörda nämnder och bolagsstyrelser ges ett tydligt uppdrag. Att samverkan sker på lokal, regional och nationell nivå har avgörande betydelse och är viktigt inte minst ur ett resursperspektiv.

I ett lokalt sammanhang är de lokala Brottsförebyggande råden, Brå, en viktig aktör i det fortsatta arbetet vad gäller samverkan.

I sammanhanget kan staden dra lärdom av och noga följa Göteborgs stads arbete. De har jämförelsevis kommit längst i Sverige med insatser även om också deras arbete är i sin linda.

När kommunfullmäktige har beslutat om den stadsövergripande strategin är det även viktigt att tillämpningsanvisningar utarbetas som beskriver hur stadens olika verksamheter ska arbeta för att målen med strategin ska uppnås. Det är även viktigt att staden bistår med central utbildningen kring strategin och tillsammans med stadens olika verksamheter aktivt arbetar för att höja medvetenheten bland stadens medarbetare för att kunna hantera signaler om radikaliserings och motarbeta radikaliserings.

Förvaltningen anser att målen med den stadsövergripande strategin måste brytas ner för respektive verksamhetsområde och göras mätbara samt att mål och resultat redovisas i stadens integrerade ledningssystem för uppföljning av budget, ILS-systemet.

Avslutningsvis anser förvaltningen att det är viktigt att staden avsätter erforderliga resurser för det fortsatta arbetet mot våldsbejakande extremism.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten- Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Abit Dundar m.fl. (L), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Lars Svärd m.fl. (M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jessica Jorntun m.fl. (MP), Eva Fagerhem m.fl. (S) och tjänstgörande ersättaren Jonas Santesson (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Hans Tjernström (C), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 augusti 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att staden tar fram en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. De utgångspunkter och perspektiv som beskrivs av socialförvaltningen och kommunstyrelsen är enligt förvaltningens mening relevanta

och viktiga.

Förvaltningen delar uppfattningen om att det finns behov av en kunskapshöjning för berörda tjänstemän och aktörer. Medarbetare inom socialtjänsten som möter våldsbejakande extremism i sitt arbete behöver ha kunskap och redskap för att bemöta problematiken. Det är viktigt att kunskapshöjningen även riktar in sig på hur tidiga signaler kan upptäckas.

Vidare instämmer förvaltningen i att stadens samverkan med andra aktörer bör öka vad gäller arbetet med att motverka våldsbejakande extremism. Det är viktigt att alla de aktörer som möter ungdomar som vistas i riskmiljöer berörs av samverkan.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Bo Arkelsten m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Helen Jäderlund Eckardt (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Kadir Kasirga m.fl. (S), Arne Lund m.fl. (MP) och Leif Larsson (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Carina Franke (KD), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Det är betydelsefullt att staden kommer ta fram en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism. Det är viktigt att staden centralt tar ett samlat ansvar för dessa frågor och att strategin är tydlig när det gäller målgruppen samt ansvar mellan staden centralt, stadsdelar och fackförvaltningar.

Förvaltningen är positiv till att en central samordnare inrättas för detta arbete. Det kommer behövas utbildning och information till medarbetare i staden och det är bra om ansvaret för detta samt implementering av strategin ligger på central nivå. En central funktion kan också samla kunskap och informera om framgångsrika arbetssätt till personal och organisationer. Det behövs också en fortlöpande omvärldsbevakning när det gäller krig och oroligheter som händer i omvärlden.

Det är av stor betydelse att alla barn och ungdomar får möjlighet till en bra skolgång och möjligheter till fritid. Samverkan mellan skolan, socialtjänsten och polisen är viktigt i det förebyggande arbetet.

Förvaltningen delar uppfattningen att staden inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar. Individer som begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för dessa.

Av strategin bör det framgå vilket stöd som kan erbjudas till personer som önskar hoppa av från att delta i handlingar med våldsbejakande extremism. Det är också viktigt att uppmärksamma anhöriga och brottsoffers situation och det stöd som de kan behöva.

Den lokala samverkan kring dessa frågor i stadsdelen kan med fördel ske inom ramen för det brottsförebyggande rådet eller i befintliga samverkansforum med polisen. Samverkan med föreningslivet och andra organisationer är också något som behöver uppmärksammas i detta arbete.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Henrik Sjölander m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Lars Lundqvist (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Arvid Vikman m.fl. (S), Anders Ödmark m.fl. (MP) och Reijo Kittilä (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Kristin Jacobsson (C), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Emil Öberg (KD), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har inte några invändningar mot förslagen från socialnämnden eller finansroteln. Dessa bör kunna utgöra utgångspunkt för ett fortsatt strategiarbete. I de två underlagen verkar stora ansträngningar gjorts för att inte missa en enda liten koppling till denna svåra problematik. Om en läsbar och slagkraftig strategi är målet bör det fortsatta arbetet ha fokus på att få fram lättillgängliga informationsmaterial, särskilt till de stora grupper anställda som inte har dessa frågor som sin huvudarbetsuppgift, till elever i olika skolformer och till civilsamhället (föreningar, församlingar m.m.).

De största förebyggande insatserna ska självklart göras i de områden i staden där ungdomar löper störst risk för rekrytering. Det är samtidigt viktigt att resultatet av det fortsatta arbetet med strategin görs känt och lättillgängligt för alla medarbetare i

staden.

En del av den sociala oro som förekommit i stadsdelar i ytterstaden och i vissa andra kommuner i länet har beskrivits ha sin grund i genomförda eller planerade fysiska förändringar och ett utanförskap där brist på inflytande sagts vara en komponent. Mot den bakgrunden och med tanke på att bostadsbolagen pekas ut som viktiga samarbetsparter hade det varit bra att också stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och de kommunala bostadsbolagen erbjudits möjlighet att yttra sig.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordförande Petra Gardos Ek m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Maria Karlman Noleryd och ersättaren Olov Lindquist (båda L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Annette Hultåker (KD), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser vinster med att en stadsövergripande strategi tas fram som kan förtydliga stadens förhållningssätt gentemot våldsbejakande extremism. Strategin kommer att utgöra ett stöd för hur förvaltningarna ska arbeta med frågan. En klarlagd uppdrags- och ansvarsfördelning mellan stadsledningskontoret, centrala nämnder och stadsdelsnämnder är viktigt för verksamheterna i arbetet med att utveckla de egna rutiner som behövs för att hantera ärendet.

För en likvärdig hantering av frågan i staden är det viktigt att strategin redovisar vilka konkreta insatser som stadsdelsförvaltningarna förväntas genomföra utöver de befintliga arbetssätt som bedrivs idag, som till exempel arbete med unga i riskmiljöer. Strategin bör utveckla vilka insatser som planeras och hanteras centralt och hur de kommer att stå i relation till stadsdelsnämndens uppdrag. Exempelvis behövs ett förtydligande om vilken beredskap stadsdelsförvaltningarna förväntas ha utifrån den aktuella, lokala situationen, vilken typ av omvärldsbevakningen som ska bedrivas centralt i staden, och vilket ansvar som tilldelas stadsdelsnämnd respektive de mest berörda verksamheterna. Strategin behöver tydliggöra vilka direktiv som avser alla förvaltningar, oavsett hur den lokala lägesbilden ser ut i frågan.

Strategin behöver hitta en balans mellan tydliga riktlinjer och en flexibilitet som tillåter ett agerande utifrån den faktiska lokala lägesbilden. Det är viktigt för

verksamheterna att veta vad som till exempel avses med uppsökande verksamhet, stöd till anhöriga eller vilket stöd stadsförvaltningen ska bidra med till civilsamhället. Det är också viktigt att strategin i sitt slutliga utförande skapar utrymme för förvaltningarna att anpassa arbetet efter det lokala behovet för att resurser inte ska missriktas.

Om flera av de centrala förvaltningarna arbetar med frågan, respektive stadsledningskontoret, är det av värde om det i strategin lyfts fram *en* ingång, en utpekad kontakt för stadsdelsförvaltningarna, vid behov av såväl stöd i specifika akuta frågor som generell kunskapshöjning.

Förvaltningen ser ett värde i att staden satsar på utbildning och kunskapshöjande insatser för ökad förståelse för vad som leder till att individer söker sig till våldsbejakande extremism, hur beteenden och tendenser till att delta i dessa former av grupperingar upptäcks och hur det kan förebyggas.

Utbildningsinsatserna bör omfatta samtliga stadsdelsförvaltningar, även de som idag inte berörs av rekrytering till våldsbejakande extremism i större (känd) utsträckning. Fokus bör främst ligga på de tjänstemän och aktörer som i första hand berörs av frågan, till exempel de som kommer i kontakt med barn och ungdomar.

Det är bra att stadsledningskontoret och de centrala förvaltningarna får i uppdrag att koordinera och ansvara för samordning av omvärldsbevakning och samverkan med till exempel Säpo och den nationellt utsedda samordnaren mot våldsbejakande extremism. Hur och under vilka skeden den lokala kunskapen ska förmedlas vidare till dessa samverkanspartners behöver framgå av strategin. Även ett centralt initierat nätverk/mötesforum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan stadsdelsförvaltningarna skulle kunna ha ett stort värde.

Förvaltningen vill framhålla att strategin bör utformas så att riktlinjer och uppdrag i så stor omfattning som möjligt kan införlivas i befintliga strukturer. Det finns redan väl utarbetade strukturer och rutiner för verksamheternas befintliga arbete med till exempel barn och unga i riskmiljöer, trygghet och säkerhet och stöd till familjer och vuxna, samt även en samverkansöverenskommelse mellan förskola, skola, fält- och fritid och socialtjänst. För att strategin mot våldsbejakande extremism inte ska bli ett eget parallellt system är det viktigt att det utformas med hänsyn till de befintliga organisationerna i stadsdelsförvaltningarna.

Förslaget att beakta möjligheten att utarbeta samverkanskanaler med polisen inom ramen för de lokala samverkansavtalen är bra. Stadsdelsförvaltningarna har fått i uppdrag att utveckla kontaktytor och samarbetsformer med sin kommunpolis via de lokala samverkansavtalen. Det är förslagsvis där som den naturliga kopplingen mellan stadsdelsförvaltning och polismyndighet bör ligga även avseende kunskapsutbyte och samverkan i arbete mot våldsbejakande extremism. Den lokala problembild som ska tas fram som underlag till samverkansavtalets handlingsplan skulle kunna inbegripa frågan om förekomst av våldsbejakande extremism. Utifrån den aktuella problembilden kan sedan samverkansgrupper som särskilt behandlar frågan om våldsbejakande extremism utformas inom ramen för avtalet om ett behov konstateras. Det vore önskvärt om samverkansformer utvecklas i de forum där det

brottsförebyggande arbetet redan bedrivs. Även samverkan och utveckling av kontaktytor mot religiösa samfund och ideella föreningar bör kunna införlivas i befintliga strukturer, exempelvis i det lokala trygghets- och säkerhetsrådet. En koppling bör även göras mellan strategin och stadens program för trygghet och säkerhet inklusive stadens riktlinjer för brottsförebyggande arbete.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Benjamin Dousa m.fl. (M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Mia Päärne m.fl. (S) och Demba Bah m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Burhan Yildiz (L), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 10 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar uppfattningen att en sammanhållen och demokratiskt hållbar stad utgör grunden för att extrema rörelser inte ska få fäste i samhället. Förvaltningen delar också uppfattningen att samverkan är en viktig utgångspunkt för ett framgångsrikt arbete mot våldsbejakande extremism. Det är angeläget att frågor om våldsbejakande extremism samordnas centralt i staden, här innefattas också samordning med andra myndigheter och organisationer. För att samverkan ska ge goda effekter krävs en tydlig ansvarsfördelning. Förvaltningen ser positivt på det förslag till ansvarsfördelning som redovisas i Socialnämndens delstrategi, liksom på finansrotelns förslag till handlingsplaner med tydliga ansvarsområden.

Förvaltningen bedömer att den lokala samverkan i stor utsträckning kan ske inom befintliga samverkansstrukturer. Trots detta kan det finnas behov av att anpassa och utveckla samordningsstrukturen efter frågornas särskilda karaktär. Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsförvaltningar och ett antal lokala aktörer i Järvaområdet har tillsammans utformat en broschyr som åskådliggör samverkan i denna fråga.

Förvaltningen ser gärna att gemensamma utbildningsinsatser äger rum. Sådana insatser bidrar även till en tydligare och mer samstämmig kommunikation med invånare. En central insamling av ”goda exempel” kan också bidra i arbetet.

Internet och andra sociala medier är viktiga källor för påverkan och rekrytering till våldsbejakande rörelser. Statens Medieråd publicerade 2013 en rapport om vålds-

bejakande och antidemokratiska budskap på internet. I rapporten understryks vikten av att i så låga åldrar som möjligt säkerställa en instinktiv källkritisk hållning. Det är angeläget att stadens medarbetare som möter ungdomar får information och kunskap om sociala mediers betydelse i frågor som rör våldsbejakande extremism. En central koordinering när det gäller internet och sociala medier är önskvärd.

Finansroteln betonar att det är angeläget att staden kan ge stöd till personer som drabbats av våldsbejakande extremism. I socialnämndens delstrategi konkretiseras behovet av anhörigstöd. Inom staden finns anhörigkonsulenter med uppdrag att erbjuda stöd och underlätta för de personer som vårdar eller ger omsorg till en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller har en funktionsnedsättning. Förvaltningen bedömer att en motsvarande stödfunktion för anhöriga som drabbats av våldsbejakande extremism skulle kunna vara en möjlig insats.

Utbildning och arbete för ungdomar är förutsättningar för social hållbarhet. Förvaltningen ansvarar för pilotprojektet ”Samverkan skola och socialtjänst” som ska bidra till att fler ungdomar får gymnasiebehörighet och så småningom fotfäste på arbetsmarknaden. Förvaltningen bedriver också ett långsiktigt förebyggande arbete genom åtta möteplatser för ungdomar, fältassistenter, medborgarvårdare och ungdomsvårdare, feriearbeten och en omfattande lovverksamhet. Som framgår av socialnämndens delstrategi har Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning också inlett samverkan med religiösa samfund i stadsdelsområdet. Sammantaget skapar detta möjligheter att komma i kontakt med ungdomar som riskerar att radikaliserar. Delar av verksamheten kan dock behöva anpassas och nya metoder prövas för att i ännu större utsträckning kunna förebygga och hindra rekrytering till våldsbejakande extremism.

En övervägande del avhoppare och personer som kommer hem från strider utomlands är i stort behov av stöd och vård. Vårdcentralerna utgör första linjens mottagning för psykisk ohälsa. Förvaltningen vill därför understryka vikten av att landstinget och psykiatrien tydligare görs delaktiga i efterperspektivet och att samverkan inleds. En central samordning kring ett sådant uppdrag bör övervägas. I övrigt anser förvaltningen att den nationella samordnarens utredning av möjligheterna att starta en avhopparverksamhet ska avvaktas.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Kristina Lutz m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Jesper Svensson (L), *bilaga 1*.

Ersätтарыtrande gjordes av Johan Sunbring (KD), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 augusti 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är viktigt med gemensam strategi mot våldsbejakande extremism och med samarbete inom och utom staden. Det är positivt att staden tar fram en sådan gemensam strategi, så att det finns stöd och riktlinjer för hur frågan ska hanteras.

En stadsövergripande strategi visar även på att frågan behöver genomsyra många olika delar av stadens verksamheter, inte endast socialtjänstens verksamheter. En viktig del i det fortsatta arbetet är att tydliga ansvarsområden ska tas fram. Det är också angeläget att den stadsövergripande strategin handlar om att involvera andra aktörer i processen.

Förvaltningen instämmer i beskrivningen att staden inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar. Individer, som i Sverige eller andra delar av världen, begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för dessa.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd antog 2014 ett lokalt program för nolltolerans mot nazism, rasism och våldsbejakande extremism. Med anledning av den lokala planen har förvaltning under året arbetat med frågan och vidtagit vissa åtgärder. Ambitionen resulterade bland annat i ett nämndmål.

Arbete med att öka kompetensen bland medarbetarna har påbörjats. Bland annat har medarbetare erbjudits en halvdags föreläsning av den nationella samordnaren av våldsbejakande extremism, säkerhetspolisen med flera. Behov av fortsatt arbete med kompetensutveckling finns.

Det lokala föreningslivet behöver involveras och kan bidra med insatser lokalt. Stadsdelsförvaltningen har initierat en översyn av de lokala riktlinjerna kring fördelningen av föreningsbidrag. Krav finns redan idag att föreningar, som erhåller föreningsbidrag, ska bidra till att främja demokrati.

När en ny stadsövergripande strategi finns färdig finns anledning att se över den lokala planen.

Huvudsakliga punkter som förvaltningen vill understryka är att staden bör fortsätta arbetet med att *öka kunskap* om denna fråga hos alla medarbetare.

Det fortsatta arbetet bör *utgå från befintliga funktioner uppdrag och samarbeten*.

Arbetet bör anpassas till det *lokala läget*. *Tydliga roller* och tydlig *ansvarsfördelning* behöver tas fram i stadens gemensamma strategi.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att ställa sig positiva till den framtagna delstrategin.

Reservation anfördes av Elisabeth Johnson m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av vice ordförande Jan Jönsson, m.fl. (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid (S) för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Erik Sihlberg (c), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Thomas Flank (KD), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Skärholmens stadsdelsförvaltning är positivt inställd till att stadens agerande ska vara tydligt. Våldsbejakande extremism, var helst den visar sig, ska bekämpas. Rörelser som stödjer eller bejakar politisk eller religiös våldsbejakande extremism ska veta att staden inte accepterar deras agerande. Stadsdelsförvaltningen anser att initiativet till samordning och ansvarsfördelning över staden är positivt och även en förutsättning för att nå framgång i det förebyggande och uppsökande arbetet.

En av de mest väsentliga delarna i strategin är kompetensutveckling. För att få effekt i arbetet mot våldsbejakande extremism är det dock viktigt att arbetet och kompetenshöjande insatser inte enbart avgränsas till stadens sociala verksamheter. Ökad kunskap generellt, för både barn och ungdomar i skolan samt anställda i stadens verksamheter är avgörande för att tidigt kunna uppmärksamma signaler och tendenser till våldsbejakande extremism. Stadsdelsförvaltningen anser därmed att kompetensutveckling och en allmän ökning av kunskapsnivån avseende riskfaktorer och tidiga tecken på radikaliserings behöver ske inom alla verksamheter.

Utöver stadsdelsförvaltningens verksamheter behöver en samverkan med andra aktörer och hela civilsamhället finnas. Genom att samarbeta med föreningar och samfund kan vi identifiera goda ambassadörer inom stadsdelsnämndsområdet, nå föräldrar och stärka det förebyggande och uppsökande arbetet. Stadsdelsförvaltningen instämmer därmed i behovet av att förtydliga insatser och stöd för uppsökarverksamheten.

Att ytterligare utveckla samverkan med polisen, samt formulera handlingsplaner med tydliga ansvarsområden, tror stadsdelsförvaltningen är bra. Stadsdelsförvaltningen vill dock betona vikten av att handlingsplaner och ansvarsområden behöver kunna anpassas till den lokala nivån, där de konkreta insatserna till medborgarna sker. Det är bland annat i stadsdelsförvaltningens direkta kontakter med medborgarna som tecken och kännedom om personer som rekryterats

till radikala kretsar kan fångas upp i tid.

Den sociala hållbarhetskommisionen har i juni 2015 lämnat sin första rapport Skillnadernas Stockholm. Rapporten visar bland annat att en tendens till ökad otrygghet kan skönjas i områden där den upplevda otryggheten redan är som störst i staden. Upplevd otrygghet och växande skillnader kan vara en del i risken för att sociala konflikter ökar. Att verka för att ge alla barn och ungdomar möjlighet till en bra uppväxt, förutsättningar till bra resultat i skolan och senare jobb är en del i att minska utanförskapet och motverka grogrunden för extrema rörelser.

Sammantaget ställer Skärholmens stadsdelsförvaltning sig positiva till den framtagna delstrategin, vilken är ett led i arbetet med att ta fram en stadsövergripande strategi mot våldbejakande extremism. En samordning över staden och ökad kunskap om tidiga tecken på radikalisering och stöd till anhöriga, både inom stadens verksamheter och i civilsamhället i stort, är viktiga steg i att motverka våldsbejakande extremism.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Ole-Jörgen Persson m.fl. (alla M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Sus Andersson m.fl. (MP) Anna Jonazon m.fl. (S) och Rashid Mohamed (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Bengt Porseby (L), *bilaga 1*.

Spånga-Tenstas stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 augusti 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till innehållet i strategin. Det är viktigt att det finns främjande och förebyggande insatser, att anhöriga ges stöd och att avhoppare och hemvändare ges insatser. Det är bra att personer som vill lämna våldsbejakande sammanhang får insatser som är kvalitetssäkrade.

En samlad utbildningssatsning riktad till stadens medarbetare välkomnas. Syftet med utbildningen bör vara både att informera om stadens arbete och sprida fungerade arbetsmetoder men också kommunicera den värdegrund som är grunden för stadens arbete.

En centralt placerad samordnarfunktion underlättar uppbyggnad av samverkan inom stadens verksamheter och med andra myndigheter och organisationer.

Samordnarfunktionen bör även kunna fungera som en kunskapsbank och ge stöd i arbete till stadens verksamheter.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Filip Solsjö m.fl. (M), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson m.fl. (S), Erik Malm m.fl. (MP) och Birgitta Sevefjord (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Michelle Jangmyr (Fi) som instämde i det särskilda uttalandet som gjordes av Anders Göransson m.fl. (S), Erik Malm m.fl. (MP) och Birgitta Sevefjord (V).

Ersätтарыttrande gjordes av Fredrik Lindstål (C), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att staden tar fram en gemensam strategi mot våldsbejakande extremism. En stadsövergripande strategi ger stöd i hur frågan ska hanteras och visar på att frågan behöver genomsyra många olika delar av stadens verksamheter, inte enbart socialtjänstens verksamheter.

Vidare välkomnar förvaltningen att staden i sin strategi kommer använda samma definition av begreppet ”våldsbejakande extremism” som den nationella samordnaren gör⁴.

Förvaltningen instämmer med ståndpunkten att även om staden ska arbeta aktivt med avhoppare, så ska staden inte vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar. Individer, som i Sverige eller andra delar av världen,

⁴ ”Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. Med våldsbejakande extremism avses den våldsbejakande högerextremistiska vit makt-miljön, den våldsbejakande vänsterextremistiska autonoma miljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön.”

begår brottsliga handlingar ska ställas till svars för dessa inom rättsväsendet.

Stöd i kunskap och arbetssätt

Förvaltningen vill understryka vikten av att öka kunskapen om våldsbejakande extremism och hur man ska hantera den. Berörda tjänstemän bör veta varför och hur personer dras till extremistiska grupperingar, hur de känner igen sådana tendenser bland personer som de är i kontakt med och hur de ska agera när de misstänker något. Varje stadsdelsförvaltning bör också, tillsammans med polisen, ha kunskap om hur nuläget ser ut inom det egna stadsdelsområdet.

Utgå från befintliga funktioner, uppdrag och samarbeten

Förvaltningen vill framhålla vikten av att strategin utgår från befintliga funktioner, uppdrag och samarbeten, snarare än att bygga upp nya funktioner för just detta arbete. Om arbetet mot våldsbejakande extremism främst införlivas i existerande verksamheter, tror förvaltningen att det kommer få störst genomslag. Förutom befintliga interna uppdrag, är också angeläget att strategin utgår från andra aktörers och myndigheters ansvar.

Stadsdelsförvaltningar i staden har idag ett socialt förebyggande och trygghetsskapande arbete. Inom Södermalms stadsdelsförvaltning sker det preventiva arbetet inom individ- och familjeomsorgen och fritidsverksamheterna, samt inom det brottsförebyggande arbetet i Söderandan. Dessa verksamheter har redan idag i uppdrag att uppmärksamma personer som befinner sig i riskzon att utveckla ett destruktiv beteende, vilket ska inkludera att ty sig till våldsbejakande extremism.

När det gäller att stötta personer som vill hoppas av och långsiktigt lämna destruktiva miljöer, så bör strategin även här ta utgångspunkt i det arbete som sker idag inom individ- och familjeomsorgen, ofta tillsammans med frivilligorganisationer.

Förvaltningen vill även framhålla att strategin bör lyfta fram förskolans uppdrag. Genom sitt värdegrundsarbete ska förskolan ge barnen demokratiska värderingar och en förståelse för alla människors lika värde, vilket är en viktig grund för att förebygga våldsbejakande extremistiska åsikter.⁵

Finansroteln skriver att staden i den stadsövergripande strategin ska redovisa överväganden om hur staden kan arbeta i akuta insatser. Strategin bör här beakta stadsdelsförvaltningarnas befintliga uppdrag när det gäller socialt stöd vid krissituationer. Förvaltningen önskar även att strategin även överväger hur arbetet ska bedrivas efter den akuta situationen. Det kan till exempel handla om hur staden ska samverka med landstinget kring individens behov av stöd efter den akuta situationen.

Finansroteln skriver att staden ska utveckla samarbetet med polisen. Förvaltningen anser att frågan kring våldsbejakande extremism bör beaktas när stadsdelsförvaltningar nu tar fram samverkansavtal med polisen.

Förvaltningen välkomnar att en central samordnarfunktion kan komma att prövas, förslagsvis inom ramen för den nuvarande säkerhetsenheten på stadsledningskontoret.

⁵ Uppdraget finns tydligt beskrivet i förskolans läroplan. Varje förskola har dessutom en likabehandlingsplan som beskriver respektive förskolas arbete.

Tydliga roller och ansvarsfördelning

Förvaltningen vill också understryka vikten av att roller och ansvar är tydliga i strategin. Både var gäller verksamheter inom staden och gränsdragningen till andra myndigheter och aktörer.

Förvaltningen ställer sig positiv till att strategin tydliggör hur staden kan stötta civilsamhället i detta arbete.

Anpassa arbetet till den lokala lägesbilden

Lägesbilden varierar mellan olika stadsdelsområden. Därför anser förvaltningen att det är bra om strategin lämnar utrymme för att göra lokala bedömningar av hur arbetet ska bedrivas.

Förvaltningen instämmer med socialnämndens inställning att det förebyggande arbetet bör fokuseras till de stadsdelsområden där våldsbejakande extremistiska rörelser redan har fått fäste. Samtidigt tycker förvaltningen att en kunskapshöjning är nödvändig, oavsett den lokala lägesbilden, för att verksamheter ska upptäcka eventuell utveckling av våldsbejakande extremism.

Sammanfattningsvis föreslår förvaltningen att detta tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Johan Nilsson m.fl. (M), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Jan Bressler (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Bo Sehlin m.fl. (S), Viktor Morawski m.fl. (MP) och Emelie Roxby Schüsseleder (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Anna Göther (Fi) som anslöt sig till särskilt uttalande gjort av Bo Sehlin m.fl. (S), Viktor Morawski m.fl. (MP) och Emelie Roxby Schüsseleder (V).

Ersättaryttrande gjordes av Camilla Sarfors (KD), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att staden tar fram en gemensam strategi mot

våldsbejakande extremism som kan ge stöd i hur frågan ska hanteras. De fem utgångspunkter som lyfts fram är väsentliga för arbetet och utgör viktiga ståndpunkter och strävanden.

Förvaltningen vill också betona vikten av att roller och ansvar blir tydliga i strategin både vad gäller stadens egna verksamheter och gränsdragningen mot andra myndigheter och aktörer. Samarbete med polis och andra myndigheter är nödvändigt för att nå önskat resultat.

De synpunkter som förs fram från alla de olika remissinstanserna är särskilt viktiga att beakta så att strategin blir ett sammanhållet dokument som innehåller samtliga utgångspunkter.

Mycket av det förebyggande arbetet sker inom de ordinarie verksamheterna. Inom förskolan, skolan, fritiden och andra öppna verksamheter finns värdefulla möjligheter att kunna diskutera och arbeta med attitydfrågor. För att kunna hantera signaler om och motverka radikaliserings krävs ökade kunskaper i alla verksamheter.

Förvaltningen föreslår därmed att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2015 att besvara remissen med förvaltningens utlåtande.

Reservation anfördes av vice ordförande Therese Carlborg m.fl. (M) och Mimmi Deljerud Engholm (L), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Birgit Marklund Beijer m.fl. (S), Jaime Barrios (V) och Magnus Lindgren (MP), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 augusti 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Det är oroande att så många svenskar har rest till konfliktområden för att ansluta sig till terroristorganisationer och delta i strid där de kan lära sig att hantera vapen och sprängmedel. De riskerar genom detta att bygga upp en vilja och förmåga som kan hota invånarens säkerhet genom att tröskeln för att utföra våldshandlingar hemma sänks. Möjligheten till att begå terrorhandlingar måste förebyggas, förhindras och försvåras så mycket som det bara går. Förvaltningen anser att de punkter som rör samverkan med rättsväsendet och kunskapsinhämtning från andra länder och städer i Europa är en viktig punkt i detta arbete.

Vidare vill förvaltningen framföra att resurser som eventuellt ska satsas på de individer som återvänder hem från stridigheter bör i första hand användas för

förebyggande åtgärder för att förhindra att ett riskbeteende skapas. Att satsa resurser på att få de individer som ligger i riskzonen ut i arbetsmarknaden och skapa sysselsättning kan vara ett sätt att förebygga just utanförskapet i samhället. Samverkan mellan myndigheter och civilsamhället är mycket viktigt detta avseende. Människor som rekryteras till miljöer med extremistiskt våld, oavsett om det är den autonoma, höger eller islamistiska har olika bakgrund och olik så kallad klasstillhörighet. Att förstå vilka demokratiska värderingar som vårt samhälle bygger på är en förutsättning för att inte rekryteras till extremistiska miljöer.

Det saknas konkreta beskrivningar om hur arbetet ska gå till och vem som ska ansvara för vad. Det är svårt för exempelvis unga att komma in på både bostads- och arbetsmarknaden i Stockholm idag. Risken är att de insatser som har föreslagits som i efterperspektivet ses som en belöning om man hoppar av från rörelser som anses motarbeta samhällets demokratiska värderingar men ändå få möjlighet till sysselsättning, boende och ekonomisk ersättning.

Förvaltningen föreslår att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 25 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Underremiss

Bostadsbolagens remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Bostadsbolagen stödjer en stadsövergripande sammanhållen strategi mot våldsbejakande extremism och alla typer av våld och ser sig som en naturlig del i denna typ av arbete då bolagen har som grund att erbjuda alla Stockholmare ett tryggt och säkert boende.

När det gäller utgångspunkterna för strategin har bolagen följande synpunkter.

1. Bolagen äger och förvaltar en majoritet av de bostäder som finns i de områden där störst risk finns för rekrytering till våldsbejakande extremism. Bolagen arbetar fortlöpande redan idag med insatser i dessa områden för att underlätta integrering och motverka utanförskap. Bolagen erbjuder bl.a. ungdomar feriearbete, stödjer lokalt föreningsliv och har höga krav på fysiskt välskötta områden. Detta arbete i samarbete med lokala aktörer är en nödvändig komponent i att ge enskilda individer förutsättningar för ett deltagande i majoritetssamhället.
2. Bolagen ansluter sig gärna till en gemensam kompetens- och utbildningsinsats från staden. De som främst är aktuella för deltagande är den servicepersonal som arbetar i utsatta områden.
3. Genom den kompetenshöjning som tänks i punkt 2, kan bolagen se möjligheten att höja medvetenheten bland våra medarbetare, för att om möjligt ytterligare kunna bidra med kunskap i samarbetet med polis och socialtjänst.

4. Bostadsbolagens lägenheter förmedlas genom Bostadsförmedlingen och de har rutiner för hantering av skyddade personuppgifter. Bolagen förbehåller sig också rätten att neka uthyrning för eventuella tillställningar som kan kopplas till extremistgrupper.

5. Enskilda som drabbas av extremism hanteras främst av verksamheten inom hälso- och sjukvård samt socialtjänsten. Bolagens bidrag i dessa fall är att erbjuda en stabil och trygg bostadsmiljö, som en grund för rehabilitering.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen delar uppfattningen om att det är viktigt för Stockholms stad att motverka våldsbejakande extremism.

Stadens bolag bidrar, genom sin verksamhet i stadens alla delar, till att skapa så jämlika förutsättningar som möjligt avseende infrastruktur såsom bostäder, skolor, äldreboenden, vatten- och avlopp, avfallshantering och kultur m.m. Koncernledningen vill i sammanhanget framhålla att bolagens kärnuppdrag handlar om den fysiska infrastrukturen.

Med ovanstående som utgångspunkt verkar bostadsbolagen genom samarbeten med t.ex. arbetsmarknadsnämnden, socialtjänstnämnden, polisen, föreningar, abonnenter och hyresgäster för en sammanhållen stad. Det är av största vikt att samverka även i dessa frågor sker utifrån respektive aktörs huvuduppdrag och ansvarsområde. Det sociala ansvarstagandet, som ibland benämns Corporate Social Responsibility (CSR), är därutöver en självklarhet för de kommunala bostadsbolagen och deras verksamhet och strategier för att ytterligare utveckla detta arbete är under utarbetande inom staden.

Koncernledningen kan därför framhålla att bolagen bidrar i det arbete som beskrivs som *främjande* av ett Stockholm som håller samman, genom en hög ambition om att bygga och utveckla staden i alla dess delar och med särskilt fokus på ytterstaden.

Genom bl.a. satsningar i olika områden, såsom Järva, Skärholmen, Skarpnäck, Farsta, Hökarängen m.fl., bidrar bolagen till det *förebyggande* arbetet genom att i dialog med de boende verka för en ökad trygghet och bättre boendemiljö i flera av de områden som varit utsatta.

Bland annat på Järva har bolagen, genom upphandling av tjänster, bidragit till en ökad lokal rekrytering av arbetskraft, vilket gett en ökad sysselsättning och förankring i området. På detta sätt kan bolagen bidra till den del som handlar om sysselsättning i ett *efterperspektiv*.

Avslutningsvis framhåller Koncernledningen att bostadsbolagens lägenheter förmedlas genom Bostadsförmedlingen, enligt förmedlingens regler. Bostadsbolagen erbjuder vakanta lägenheter men påverkar inte till vilka dessa förmedlas på andra sätt än genom godkännandekrav.

Stockholms läns landsting

Stockholms läns landstings yttrande daterat den 28 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF) kan konstatera att den föreslagna strategins beröringspunkt med hälso- och sjukvården är vad som beskrivs under det fjärde perspektivet "Efterarbete".

På sid 21 i den föreslagna strategin framgår "När det gäller personer som deltagit i strid är hälsoinsatser med största sannolikhet ett stort behov. Därför är det viktigt med samverkan mellan socialtjänstens socialpsykiatri och missbruksenheter, samt vårdcentraler och psykiatri (PTSD, trauma etc.)" och på sid 23 "Socialtjänsten i de stadsdelsförvaltningar där frågan om våldsbejakande extremism har aktualiserats ser över mottagandet av inkomna ärenden gällande målgruppen, samt vilka verksamheter som ärendet kan länkas till (vårdcentral, familjerådgivning, psykiatri, m.fl. se ovan). Stadsdelsförvaltning, polis, religiösa samfund, frivilligorganisationer, skola, m.fl. tar upp frågan vid befintliga samverkansmöten."

Stockholms läns landsting samverkar med samtliga kommuner i länet. Via de tre sjukvårdsstyrelserna Norr, Stockholm Ekerö och Söder samverkar landstinget genom regelbundna möten med respektive kommun för att informera om och diskutera aktuella frågor. På dessa möten tas bland annat upp frågor om samverkan mellan landstingets och kommunernas verksamheter. Både politiker och tjänstemän deltar i dessa möten.

Sveriges Kvinnolobby

Sveriges Kvinnolobbys yttrande daterat den 28 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Sveriges Kvinnolobby anser att ett genomgående jämställdhetsperspektiv saknas i promemorian. Det är av största vikt att arbetet mot våldsbejakande extremism i högre utsträckning förhåller sig till kvinnors och flickors livsvillkor. Extremism leder ofta till att unga flickor och kvinnor utsätts för våld och förtryck. Dessutom kan även kvinnor rekryteras till extremistiska rörelser. Av dessa skäl är det av yttersta vikt att strategin mot våldsbejakande extremism jämställdhetsintegreras.

Förtydligande av jämställdhetsintegrering

Sveriges Kvinnolobby vill framhålla vikten av ett genomgående jämställdhetsperspektiv i strategin mot våldsbejakande extremism. Då ett jämställdhetsperspektiv inte lyfts i promemorian råder risk för att fokus främst riktas mot mäns fundamentalism och att detta blir mallen för samhällets insatser. Extremism, fundamentalism och hederskultur går hand i hand. I segregerade förorter drabbas flickor och kvinnor av konsekvenserna av religiös fundamentalism och extremism, men kan även ingå i de strukturer som upprätthåller dessa traditioner.

Grogrunden för extremism kan minska med ökad jämställdhet. Krig, våld och konflikter förknippas starkt med och präglas i stor mån av manliga normer. Många unga män mår psykiskt dåligt av de tvång de känner vilka är starkt kopplade till fundamentalism. Följden av detta är att unga män kan påbörja ett kontrollerande beteende gentemot mot systrar, mödrar och andra unga kvinnor i sin omgivning. Något

som ökar ojämställdheten och begränsar unga flickors och kvinnors liv.

Sveriges Kvinnolobby anser att mödrar måste få ett stort stöd i arbetet mot våldsbejakande extremism, bland annat genom att lära sig urskilja mönster hos ungdomar och i deras beteenden. Vi vill dock framhålla att ansvaret inte ska läggas över på mödrar, men att dessa ska få möjlighet till ökat stöd vid misstanke om ungdomar som är på väg att ansluta sig till en extremistisk organisation. Strategin bör uttryckligen behandla detta.

Sveriges Kvinnolobby vill framhålla vikten av att inkludera könsuppdelad statistik och efterföljande analyser i strategin. Utan könsuppdelad statistik blir det svårt att se hur satsningar och arbeten påverkar kvinnor respektive män.

Sveriges Kvinnolobby anser att satsningar på ekonomiskt stöd till trossamfund för arbete mot våldsbejakande extremism kan riskera att bli kontraproduktiva. För att ett trossamfund ska få stöd från regeringen eller kommuner ska det vara en förutsättning att samfundet i fråga bidrar till att ”upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på”, däribland jämställdhet mellan kvinnor och män. Många av de organisationer, samfund och föreningar som får ekonomiskt stöd lever inte upp till detta. Tvärtom motarbetas ofta kvinnors fri- och rättigheter. Det är därför viktigt att staden noggrant ser över det ekonomiska stödet till trossamfund och att kontroller av dessa skärps. Samfund som inte aktivt tar ställning för demokratiska principer, mänskliga rättigheter och jämställdhet ska inte ges anslag.

God utbildning är viktigt för att sprida kunskap om och skapa förståelse för religiöst fundamentala och extremistiska organisationer samt hur våldsbejakande extremism kan motarbetas. Sveriges Kvinnolobby anser att det i utbildning som riktar sig till exempelvis myndigheter, skolor, privatpersoner och vården bör ingå ett tydligt jämställdhetsperspektiv.

Sveriges muslimska råd

Sveriges muslimska råds yttrande daterat den 28 september 2015 har i huvudsak följande lydelse.

Sveriges muslimska råd välkomnar Stockholm stads initiativ till en strategi mot våldsbejakande extremism. Vi vill samtidigt göra Stockholm stad uppmärksam på några viktiga punkter som bör beaktas i det fortsatta arbetet samt tillföra följande förslag:

- Att stärka de befintliga aktörerna inom civilsamhället som redan arbetar med förebyggande arbete
- Sveriges muslimska råd efterlyser tydligare begreppsdefinition av begreppen såsom islamism, våldsbejakande islamistisk extremism eller radikaliserings, som används i arbetet mot våldsbejakande extremism.
 - Ett förtydligande i strategin över hur de olika aktörerna som nämns i strategin (förskolor, skolor, socialtjänst, polismyndigheten, religiösa samfund, bostadsbolag, vårdcentraler, ideella föreningar etc.) ska samarbeta i praktiken och vilken funktion varje instans ska fylla.
- Sveriges muslimska råd föreslår inrättande av ett råd bestående av

oberoende experter som kan ta emot och granska klagomål och anmälningar från eventuellt felaktigt anklagade.

Nedan följer bredare resonemang kring Stockholm stads strategi samt våra förslag.

Sedan kriget i Syrien inleddes har ungefär 300 svenskar anslutit sig till den s.k. Islamiska staten eller andra militanta grupper, enligt Säkerhetspolisens egna uppgifter. Dessa personer som är främst mellan 20-35 år kommer oftast från de större städerna i Sverige och deras sociala och ekonomiska status kan variera stort. En tiondel av syrienresenärerna uppges även vara kvinnor.

Våra medlemsorganisationer som jobbar aktivt på gräsrotsnivå har rapporterat om vikten av ett förebyggande arbete. Faktum är att det redan finns ett stort arbete som nästan helt och hållet görs på ideell basis. Att stärka de befintliga aktörerna i samhället skulle vara mer tidseffektivt. Idag är kriget i Syrien snart inne på sitt femte år och det finns tyvärr inga tecken på att kriget kommer att upphöra inom snar framtid. Därför menar vi att det vore på sin plats att ha en handlingsplan som är både effektiv men också genomtänkt.

Idag diskuterar vi oftast i termer som våldsbejakande extremism, islamism, fundamentalism, radikalisering etc. Men det är sällan vi har tydliga definitioner på vad dessa begrepp innebär. Vi efterlyser därför en tydlig begreppsdefinition på vad som menas med exempelvis våldsbejakande islamistisk extremism eller radikalisering och att denna återfinns i handlingsplanen. Det kan bli svårt att motverka ett fenomen om man inte vet vad det är för begrepp som används i arbetet. Om vi dessutom inte har tydliga definitioner kan det istället bli kontraproduktivt. Därför välkomnar vi Stockholm stads riskanalys för att förhindra stigmatisering av grupper. Eftersom Svenska muslimer är redan en stigmatiserad grupp så finns det risk att gruppen stigmatiseras ytterligare i arbetet mot extremism till följd av att kunskapen om islam i allmänhet och den muslimska gruppens mångfald i synnerhet är väldigt begränsad.

I Stockholm stads strategi mot våldsbejakande extremism står det att förskolor, skolor, socialtjänst, polismyndigheten, religiösa samfund, bostadsbolag, vårdcentraler och ideella föreningar förväntas samarbeta med varandra i ett förebyggande syfte. Dock är det oklart hur detta samarbete ska se ut i praktiken och vilken funktion varje instans ska fylla. På vilka grunder ska till exempel bostadsbolag och vårdcentraler vara delaktiga i arbetet mot våldsbejakande extremism? Vad är det för tecken som staden vill att dessa instanser ska vara uppmärksammade på? Och till vem/vilka ska dessa instanser rapportera om de misstänker att någon är en våldsbejakande extremist?

Det är viktigt att dessa frågeställningar blir besvarade för oss som jobbar med svenska muslimer, men också för andra aktörer som ska börja engagera sig i det förebyggande arbetet. Den nationella samordnare mot våldsbejakande extremism ser bland annat Storbritannien som ett föredöme i arbetet mot extremism. Men där har nästan trehundra forskare skrivit under ett upprop mot statens strategi mot extremism på grund av att den har slutat att handla om att stoppa våldsvarkare och har istället

börjat kartlägga och registrera människors åsikter⁶.

Vi är oroliga att vi får samma utveckling även i Sverige. Lärare, pedagoger, fritidspersonal, socialtjänst, sjuksköterskor och alla andra som ska vara involverade i arbetet mot extremism har idag begränsade kunskaper om islam och den geopolitiska situationen i Mellanöstern. Detta kan leda till att man förväxlar fromma koranstudenter med IS-anhängare. Hur ska staden förhindra att oskyldiga pekats ut som potentiella terrorister och vart kan en person som blivit felaktigt anklagad vända sig för att få någon form av upprättelse? Vi föreslår att man inrättar ett råd med oberoende experter som kan granska och ta emot klagomål samt anmälningar från allmänheten och de drabbade.

Det är en viktig förutsättning för att stärka stadens trovärdighet i det demokratifrämjande arbetet.

⁶ <http://www.independent.co.uk/voices/letters/prevent-will-have-a-chilling-effect-on-open-debate-free-speech-and-political-dissent-10381491.html>

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Reservation anfördes av Yvonne Fernell Ingelström m.fl. (M) enligt följande.

Moderaterna föreslår att Arbetsmarknadsnämnden beslutar följande:

Att delvis godkänna förvaltningens förslag

Att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anför följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhoppbar verksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi försent ute.

Ser vi till arbetsmarknadsnämndens ansvarsområden införde Alliansen under sin mandatperiod ett antal verksamheter för att tidigt nå alla ungdomar utan arbete och/eller sysselsättning bl.a. uppsökande verksamhet kopplat till samtliga Jobbtorg, Merit, Filur, Aim för att nämna några. Dessa liksom Jobbtorgen utgör de främsta naturliga utposterna i arbetsmarknadsnämndens verksamhet för att fånga upp och hjälpa ungdomar vidare inte bara till utbildning, arbete och sysselsättning utan även till att få adekvat stöd och hjälp.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet riktar sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhopparverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Gulan Avci (L) enligt följande.

Att som svar på remissen anföras följande:

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer

angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en ”delstrategi” som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett starkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikaliserings får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikaliserings.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Reservation anfördes av Johan Fälldin (C) enligt följande.

Arbetsmarknadsnämnden förordar att en grundläggande revidering av Strategi mot våldsbejakande extremism genomförs med beaktande av vad som anförts nedan.

Efter att den föreslagna Strategi mot våldsbejakande extremism mött betydande kritik framförde den nya majoriteten att strategin skulle ses över och att blocköverskridande samtal skulle inledas. Det är därför anmärkningsvärt att den nu remitteras helt oförändrad.

Den kritik som framfördes grundade sig bland annat i att strategin inte företräder synsättet att människor som gjort sig skyldiga till brott, såsom folkmord eller liknande krigsförbrytelser, måste lagföras.

Naturligtvis krävs insatser för att hjälpa människor som befunnit sig i våldsbejakande miljöer att bryta med dessa och komma tillbaka till ett ordnat liv på rätt sida lagen. Men brott av den dignitet som det i vissa fall här handlar om kan inte förringas.

Vidare finns goda skäl för att föra samtal över blockgränserna i dessa frågor då det är önskvärt att en strategi som denna kräver långsiktighet. Det arbete som staden utför i syfte att hindra våldsbejakande extremism behöver kunna bedrivas oaktat om det är en Socialdemokratiskt ledd majoritet eller en Alliansmajoritet i Stadshuset. För att detta ska kunna bli verklighet krävs med andra ord en grundläggande revidering av strategin.

Ersättningsutredning gjordes av Ofelia Namazova (KD) enligt följande.

Att arbetsmarknadsnämnden förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden med beaktande av vad som anförs nedan.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett läns-gemensamt centrum som jobbar med avhoppbarverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst med flera. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan ibland annat Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och

landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan.

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från det de blivit utsatta för i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och dömas för de handlingar man utfört.

Mot bakgrund till ovanstående vill jag därför att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Andrea Ström m.fl. (M) enligt följande

1. Socialnämnden återremitterar förvaltningens förslag till beslut för vidare beredning av ärendet enligt vad som anförts nedan.
2. Socialförvaltningen får i uppdrag att tillsammans med kommunstyrelsen arbeta fram ett nytt förslag till Stockholms stads strategi mot våldsbejakande extremism med hänvisning till vad som anges nedan.
3. Förslaget till strategi mot våldsbejakande extremism överlämnas sedermera till kommunstyrelsen för korrekt beredning och vidare beslut i kommunfullmäktige
4. Socialförvaltningen får i uppdrag att utreda förutsättningarna för att teckna ett strategiskt partnerskap med ideella aktörer, såsom exempelvis Fryshuset, i arbetet med unga krigsresande och våldsbejakande extremism.

5. Därutöver anfördes följande: Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad. Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande.

Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelsförvaltningarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi inom majoriteten erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor.

Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet riktar sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måst bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för

en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras.

Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige.

Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna.

Reservation anfördes av Isabel Smedberg Palmqvist m.fl. (L), *bilaga 1*.

1. Socialnämnden ger förvaltningen i uppdrag att återkomma med reviderat förslag till strategi med beaktande av vad som nedan sägs.

2. Därutöver anfördes följande.

I Syrien och norra Irak bedriver den så kallade Islamiska staten (IS, även kallad Isis eller Daesh) ett barbariskt krig med syfte att utplåna eller förslava bland andra de kurdiska, assyriska och jezidiska minoriteterna i regionen. Civilbefolkningen utrotas eller fördrivs. Kvinnor från dessa minoriteter hålls som sexslavar.

Tillfångatagna soldater bränns ihjäl levande. Det finns bara ett namn för vad som pågår, nämligen folkmord. Folkmord är ett ohyggligt brott som hotar freden, säkerheten och välbefindandet i världen. Det åligger alla civiliserade nationer att verka för att förhindra det, och att lagföra dem som begår det. Det är ett av de mest allvarliga brotten och det har en särställning inom folkrätten (prop. 2013/14:146). Denna särställning tar sig uttryck i att folkmord är ett av ytterst få brott där det råder universaljurisdiktion, dvs. att brottet kan lagföras av svensk domstol oavsett var någonstans det begås.

Detta synsätt, som bygger på Sveriges folkrättsliga åtaganden, måste vara vägledande i hur man bemöter personer som rest till Syrien och Irak för att strida för IS. Dessa personer måste i första hand lagföras för eventuell brottslighet. Detta gäller även om de försöker ta sig ur de miljöer där de tidigare befunnit sig. Ånger ger inte immunitet.

Tyvärr kan vi inte finna att den föreslagna strategin är förenlig med detta synsätt. Förvaltningen talar om det så kallade ”efterperspektivet”, som inkluderar stödinsatser, råd, hälsoinsatser och försörjning. Ingenstans står det om det straffrättsliga ansvaret för de handlingar som begåtts. Man får närmast intrycket av att personer kan åka iväg, delta i ohyggliga handlingar som är brottsliga enligt svensk rätt, och sedan komma tillbaka utan att detta får några konsekvenser.

Vi vill betona att vi naturligtvis inte vänder oss emot insatser för att hjälpa personer som fastnat i våldsbejakande miljöer till en ordnad livsföring på rätt sida lagen. Det rehabiliterande perspektiv som präglar svensk kriminalvård ger också goda möjligheter att utföra sådana insatser i samband med att personen ifråga avtjänar straff för eventuell brottslighet. Flera av de stödåtgärder förvaltningen nämner torde vara relevanta för personer som vill lämna våldsbejakande miljöer. Behovet av sådana åtgärder får dock inte leda till att vi relativiserar eller ignorerar de handlingar som dessa personer i vissa fall begår.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Cecilia Brinck m.fl. (M) enligt följande.

att delvis godkänna förvaltningens förslag.

att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anföra följande:

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en

specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholms stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis

har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Lotta Edholm m.fl. (L), enligt följande.

att avslå förvaltningens förslag till beslut.
att som svar på remissen anför följande:

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en "delstrategi" som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns man till exempel ett starkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden "inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna

brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.
- En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikaliserings.
- Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.
- Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.
- Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikaliserings får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.
- Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.
- Att särskilt stöd ges till flyktfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.
- Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.
- Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikaliserings.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Särskilt uttalande gjordes av Olle Burell m.fl. (S), Ingegerd Akselsson Le Douaron m.fl. (MP) och Edith Ringmar (V) enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har en övergripande strategi för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens remitterade förslag är riktig. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde.

För att en strategi mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrik är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att strategin fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver extra insatser eller särskild samordning. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå ske efter likabehandlingsprincipen. Ett tidigare engagemang i en extremistisk rörelse ska vare sig diskvalificera eller leda till förtur till stadens stödverksamhet.

Socialnämndens strategi skulle tjäna på att få ett mer utvecklat perspektiv på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i strategin måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin kan också utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning för att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar.

Ersätтарыttrande gjordes av John Kåberg (C) enligt följande.

Om jag hade rösträtt hade jag lagt ett förslag till beslut som följande:

Utbildningsnämnden förordar att en grundläggande revidering av Strategi mot våldsbejakande extremism genomförs med beaktande av vad som anförs nedan:

Efter att den föreslagna Strategi mot våldsbejakande extremism mött betydande kritik framförde den nya majoriteten att strategin skulle ses över och att blocköverskridande samtal skulle inledas. Det är därför anmärkningsvärt att den nu remitteras helt oförändrad.

Den kritik som framfördes grundade sig bland annat i att strategin inte företräder synsättet att människor som gjort sig skyldiga till brott, såsom folkmord eller liknande krigsförbrytelser, måste lagföras.

Naturligtvis krävs insatser för att hjälpa människor som befunnit sig i våldsbejakande miljöer att bryta med dessa och komma tillbaka till ett ordnat liv på rätt sida lagen. Men brott av den dignitet som det i vissa fall här handlar om kan inte förringas.

Vidare finns goda skäl för att föra samtal över blockgränserna i dessa frågor då det är önskvärt att en strategi som denna kräver långsiktighet. Det arbete som staden utför i syfte att hindra våldsbejakande extremism behöver kunna bedrivas oaktat om det är en Socialdemokratiskt ledd majoritet eller en Alliansmajoritet i Stadshuset. För att detta ska kunna bli verklighet krävs med andra ord en grundläggande revidering av strategin.

Ersättaryttrande gjordes av Christian Carlsson (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största hotet mot vårt samhälle. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på förebyggande åtgärder, avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är antidemokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett läns gemensamt centrum som jobbar med avhopparverksamhet, liksom Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

För att det förebyggande arbetet ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema

grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om. Islamiska staten, IS, begår fruktansvärda brott mot mänskligheten. Deras ondska, bestialiska terror och vidriga förakt mot allt vad människovärde heter tycks inte ha någon botten. Det handlar om korsfästelse av kristna, våldtäkter mot barn, kvinnor som säljs som sexslavar, fördrivning av folkgrupper och massavrättningar. Det som pågår är fullskaligt folkmord och etnisk rensning. En del av de terrorister som utför dessa terrorhandlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i och stödja de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin som nu är ute på remiss finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan

För oss kristdemokrater står det klart att personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha stöd till jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad dessa förbrytare gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att de personer som överväger att delta i strider med IS vet vad som i sådana fall väntar när de kommer hem, dvs. att det kommer att ställas inför rätta och dömas till hårda fängelsestraff.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jan Tigerström m.fl. (M) enligt följande.

Nämnden beslutar att:

delvis godkänna förvaltningens förslag

som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anförda följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om

en stadsövergripande strategi som även ligger till grund för andra nämnders uppdrag. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten

att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig.

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett

partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhopparverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Jonatan Ohlin (L) enligt följande.

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en ”delstrategi” som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad insatser” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- * Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- * Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

- * Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

- * Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikalisering.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Särskilt uttalande gjordes av Cecilia Obermüller m.fl. (MP), Elisabeth Kling m.fl. (S) och Lillemor Samuelsson (V) enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och

människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens remitterade förslag är riktig. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde.

För att ett program mot våldbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att programmet fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver insatser eller samordning i de individuella fallen. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå alltid ske efter likabehandlingsprincipen. Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar genusperspektivet.

Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin bör utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning för att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar.

Ersätтарыttrande gjordes av Helen Törnqvist (C) enligt följande.

Bromma stadsdelsnämnd förordar att en grundläggande revidering av Strategi mot våldsbejakande extremism genomförs med beaktande av vad som anförs nedan. Efter att den föreslagna strategin mot våldsbejakande extremism mött betydande kritik framförde majoriteten att strategin skulle ses över och att blocköverskridande samtal skulle inledas. Det är därför anmärkningsvärt att strategin nu remitteras helt oförändrad.

Den kritik som framfördes grundade sig bland annat i att strategin inte företräder synsättet att människor som gjort sig skyldiga till brott, såsom folkmord eller liknande krigsförbrytelser, måste lagföras.

Naturligtvis krävs insatser för att hjälpa människor som befunnit sig i våldsbejakande miljöer att bryta med dessa och komma tillbaka till ett ordnat liv på rätt sida lagen.

Men brott av den dignitet som det i vissa fall här handlar om kan inte förringas. Vidare finns goda skäl för att föra samtal över blockgränserna i dessa frågor då det är önskvärt att en strategi som denna kräver långsiktighet. Det arbete som staden utför i syfte att hindra våldsbejakande extremism behöver kunna bedrivas oaktat om det är en socialdemokratiskt ledd majoritet eller en Alliansmajoritet i Stadshuset. För att detta ska kunna bli verklighet krävs med andra ord en grundläggande revidering av strategin.”

Ersättaryttrande gjordes av Bjarne Selin (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen. Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett läns-gemensamt centrum som jobbar med avhopparverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikalisering och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi. Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun. Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till. I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff. Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Gustav Johansson m.fl. (alla M) enligt följande.

Delvis bifalla skrivelsen

Samt därutöver anföras:

Alliansens företrädare i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och en långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på

eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig. Det hade varit önskvärt om Stockholms Stad hade valt en inriktning som starkt markerar mot krigsresor och fördömer dessa. Staden borde stötta och visa särskild hänsyn till de människor som drabbats av extremister istället för att ge stöd till extremisterna.

Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna

våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna.!

Reservation anfördes av Peter Backlund (L), enligt följande.

Att som svar på remissen anföra följande:

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en ”delstrategi” som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikalisering, vars rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd

än socialnämndens strategi. Där föreslås bland annat en särskild samordningsenhet som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikaliserings. Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården betonas, liksom att skolan arbetar på lång sikt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikaliserings.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Ersättningsutredning gjordes av Claes Karlsson (KD) och Erica Tjerneld (C), enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikaliserings och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett läns-gemensamt centrum som jobbar med avhoppningsverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperings och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Lars Jilmstad m fl (M) enligt följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar och hänvisar delvis till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till Strategi mot våldsbejakande extremism
2. Nämnden anför därutöver följande.

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhoppbarverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för

att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är

avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Vladan Bošković (L), enligt följande.

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en ”delstrategi” som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett starkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- * Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- * Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

- * Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

- * Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikalisering.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Ersättaryttrande gjordes av Lars Hultkvist (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett länsgemensamt centrum som jobbar med avhoppbarverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan.

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Abit Dundar m.fl. (L) enligt följande.

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror.

Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en "delstrategi" som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett starkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden 'inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar'. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat 'en rad åtgärder' som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot

radikalisering, vars rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.
- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.
- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.
- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.
- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.
- * Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.
- * Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.
- * Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.
- * Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikalisering.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Reservation anfördes av Lars Svärd m.fl. (M) enligt följande.

Att Delvis godkänna förvaltningens förslag

Att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anför följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av

kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll.

Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande.

Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhoppatverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken- det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten

att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig.

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området.

Frivilligverksamheter som

Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige.

Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Särskilt uttalande gjordes av Jessica Jorntun m.fl. (MP), Eva Fagerhem m.fl. (S) och tjänstgörande ersättaren Jonas Santesson (V) enligt följande.

Vi instämmer i förvaltningens förslag till beslut och vill därutöver tillägga följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism.

För att ett program mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel.

Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till våldsbejakande rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer. Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av högerextremism, extremistiska autonoma rörelser samt våldsbejakande fundamentalism. Strategin bör utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar ett genusperspektiv.

Ersättaryttrande gjordes av Hans Tjernström (C) enligt följande.

Om jag hade haft rösträtt i ärendet skulle jag anföra följande förslag till beslut: Arbetsmarknadsnämnden förordar att en grundläggande revidering av Strategi mot våldsbejakande extremism genomförs med beaktande av vad som anförs nedan.

Efter att den föreslagna Strategi mot våldsbejakande extremism mött betydande kritik framförde den nya majoriteten att strategin skulle ses över och att

blocköverskridande samtal skulle inledas. Det är därför anmärkningsvärt att den nu remitteras helt oförändrad. Den kritik som framfördes grundade sig bland annat i att strategin inte företräder synsättet att människor som gjort sig skyldiga till brott, såsom folkmord eller liknande krigsförbrytelser, måste lagföras.

Naturligtvis krävs insatser för att hjälpa människor som befunnit sig i våldsbejakande miljöer att bryta med dessa och koma tillbaka till ett ordnat liv på rätt sida lagen. Men brott av den dignitet som det i vissa fall här handlar om kan inte förringas.

Vidare finns goda skäl för att föra samtal över blockgränserna i dessa frågor då det är önskvärt att en strategi som denna kräver långsiktighet. Det arbete som staden utför i syfte att hindra våldsbejakande extremism behöver kunna bedrivas oaktat om det är en Socialdemokratiskt ledd majoritet eller en Alliansmajoritet i stadshuset. För att detta ska kunna bli verklighet krävs med andra ord en grundläggande revidering av strategin.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Bo Arkelsten m.fl. (M) enligt följande.

- Att delvis godkänna förvaltningens förslag
- Att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anför följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av

kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av

avhopparkerksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi försent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Helen Jäderlund Eckardt (L) enligt följande.

Att som svar på remissen anför följande:

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en "delstrategi" som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett starkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden "inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar". Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat "en rad åtgärder" som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikalisering,

vars rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- * Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- * Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

- * Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

- * Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikalisering.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Kadir Kasirga m.fl. (S), Arne Lund m.fl. (MP) och Leif Larsson (V) enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens remitterade förslag är riktig. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde.

För att ett program mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel.

Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att programmet fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver insatser eller samordning i de individuella fallen. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå alltid ske efter likabehandlingsprincipen. Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar genusperspektivet.

Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin bör utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning för att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar.

Ersätтарыttrande gjordes av Carina Franke (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska.

Kristdemokraterna vill inrätta ett länsgemensamt centrum som jobbar med avhopparverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Henrik Sjölander m.fl. (M) enligt följande.

1. Stadsdelsnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag.
2. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhoppbar verksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag.

Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholms stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Lars Lundqvist (L) enligt följande.

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en ”delstrategi” som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det

olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapportens rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- * Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- * Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

- * Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

- * Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikalisering.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Arvid Vikman m.fl. (S), Anders Ödmark m.fl. (MP) och Reijo Kittilä (V) enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens remitterade förslag är riktig. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde.

För att ett program mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att programmet fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver insatser eller samordning i de individuella fallen. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå alltid ske efter likabehandlingsprincipen. Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar genusperspektivet.

Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin bör utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning för att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar.

Ersätтарыtrande gjordes av Kristin Jacobsson (C) enligt följande.

Efter att den föreslagna Strategi mot våldsbejakande extremism mött betydande kritik framförde den nya majoriteten att strategin skulle ses över och att blocköverskridande samtal skulle inledas. Det är därför anmärkningsvärt att den nu remitteras helt oförändrad.

Den kritik som framfördes grundade sig bland annat i att strategin inte företräder synsättet att människor som gjort sig skyldiga till brott, såsom folkmord eller liknande krigsförbrytelser, måste lagföras.

Naturligtvis krävs insatser för att hjälpa människor som befunnit sig i våldsbejakande miljöer att bryta med dessa och koma tillbaka till ett ordnat liv på rätt sida lagen. Men brott av den dignitet som det i vissa fall här handlar om kan inte förringas.

Aspekter att tydliggöra i en revidering av strategin är exempelvis också vikten av det förebyggande arbetet, för att undvika en radikaliserings över huvud taget. För det krävs exempelvis en aktiv socialtjänst och aktiv skola som samarbetar och ser tecknen tidigt, och som står upp för allas demokratiska rättigheter, inklusive mänskliga fri- och rättigheter om dessa är ifrågasatta. Det är mycket viktigt att våga ta diskussionen- inte minst i skolan och andra offentliga verksamheter som barn och ungdomar kommer i kontakt med. Den första kontakten som en våldsbejakande extremist har med den offentliga förvaltningen ska inte vara med Säkerhetspolisen. Samarbete med civilsamhället behöver också utvecklas.

Vidare finns goda skäl för att föra samtal över blockgränserna i dessa frågor då det är önskvärt att en strategi som denna kräver långsiktighet. Det arbete som staden utför i syfte att hindra våldsbejakande extremism behöver kunna bedrivas oaktat om det är en Socialdemokratiskt ledd majoritet eller en Alliansmajoritet i Stadshuset. För att detta ska kunna bli verklighet krävs med andra ord en grundläggande revidering av strategin. Och att vi gör det tillsammans majoritet och opposition. Först därefter är strategin redo att remissas.

Ersätтарыttrande gjordes av Emil Öberg (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett läns-gemensamt centrum som

jobbar med avhopparverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Petra Gardos Ek m.fl. (M) enligt följande.

Delvis godkänna förvaltningens förslag samt att därutöver anför följande; Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om

en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap

och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor

som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhopparverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Maria Karlman Noleryd (L) och ersättaren Olov Lindquist (L) enligt följande.

Delvis godkänna förvaltningens förslag samt att därutöver anför följande; Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en ”delstrategi” som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna

den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikalisering, vars rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- * Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- * Att särskilt stöd ges till flyktningfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

- * Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

- * Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikalisering.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Ersätтарыttrande gjordes av Annette Hultåker (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och

att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett länsgemensamt centrum som jobbar med avhopparverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Benjamin Dousa m.fl. (M) enligt följande.

1. Delvis godkänna förvaltningens förslag
2. Som svar på kommunstyrelsens remiss anföra följande

Ett Rinkeby-Kista som inte uppmuntrar våldsbejakande extremism Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terroråd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller andra våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi försent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och

ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig.

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös

extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Mia Pääri m.fl. (S) och ledamoten Demba Bah m.fl. (MP) enligt följande.

Vi välkomnar arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism. I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet.

För att ett program mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att programmet fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver insatser eller samordning i de individuella fallen. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå alltid ske efter likabehandlingsprincipen. Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar genusperspektivet.

Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Det är viktigt att det blir en tydlig organisation och att kontaktvägarna är självklara. Vem har vilket ansvar? Vart vänder man sig om man i sitt arbete på en fritidsgård eller på jobbtorget möter extrema åsikter?

Sist men inte minst måste vi alla se att en av de stora utmaningarna kommer att vara att framgångsrikt arbeta med de värderingar som ligger till grund för den våldsbejakande extremismen. När det gäller det som framförallt är aktuellt hos oss, den våldsbejakande islamismen, så menar vi att det är några hundra personer (från hela Sverige) som har åkt för att med sitt liv som insats kriga för till exempel IS, så finns det tusentals personer till som stödjer åsikterna som ligger till grund för det. Det arbetet kommer att behöva göras på våra förskolor, skolor, fritidsgårdar och andra mötesplatser för barn och unga. Där kan bland annat Rinkeby-Kista vara en av de stadsdelar med störst utmaningar. Även här behöver staden ta ett samlat grepp och vara både ledande och delaktig i arbetet med att förebygga dessa värderingar samt ge personalen i alla våra verksamheter verktyg att möta barn och unga i samtal.

Särskilt uttalande gjordes av Burhan Yildiz (L) enligt följande.

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en ”delstrategi” som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är

dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikalisering, vars rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- * Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- * Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

- * Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

- * Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikalisering.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Kristina Lutz m.fl. (M) enligt följande.

Att Delvis godkänna förvaltningens förslag

Att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anföra följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi moderater inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en

specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi moderater vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig.

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholms stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an experter, myndigheter och civila organisationer till arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att

samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivillig-verksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Jesper Svensson (L) enligt följande.

Att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anföras följande.

Folkpartiet välkomnar den rödgrönrosa majoritetens ambition att ta fram en strategi mot våldsbejakande extremism. Dock beklagar vi det sätt på vilket strategin hanteras i den politiska beslutsprocessen. Arbetet mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar förtjänar att hanteras mer seriöst, och förankras bredare, än vad som nu är fallet.

Redan när socialnämnden i maj 2015 fattade beslut om det dokument, med titeln "Stockholms stads strategi mot våldsbejakande extremism", som nu remissbehandlas framförde vi i oppositionen kritik. Det handlade dels om dokumentets innehåll, dels om att det inte var ordentligt berett. Det är välkommet att finansroteln nu tagit över ärendet från socialnämnden och förhoppningsvis kan vissa av dokumentets brister åtgärdas.

Från Folkpartiets sida ser vi gärna att Stockholms strategi tar intryck av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliserings i en genomarbetad rapport. Bland dessa rekommendationer kan nämnas:

- Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikaliserings.

- Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikaliserings får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

Det är Folkpartiets förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och viktiga uppgift.

Ersätтарыttrande gjordes av Johan Sunbring (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen. Detta är en fråga som kräver en bred lösning.

Den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism definierar att de arbetar mot den våldsbejakande högerextremistiska vit makt-miljön, den våldsbejakande vänsterextremistiska autonoma miljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön. Det som satte igång den aktuella debatten var det ökade hotet från våldsbejakande islamistisk extremism. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna. Olika sorters extremism kräver olika lösningar därför riskerar vi att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikaliserings och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är antidemokratiska, oavsett om vilken våldsbejakande extremism det handlar om. Därtill vill Kristdemokraterna inrätta ett länsgemensamt centrum som jobbar med avhopparverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret

handlingsplan för att motverka radikalisering och våldsbejakande extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera det civila samhället. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a. Haninge kommun.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Elisabeth Johnson (M) m.fl enligt följande.

- Att delvis bifalla förvaltningen förslag till beslut
- Att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anföra följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Stadsdelsnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi Moderaterna inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terroråd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhoppbarverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de

verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi Moderaterna vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Har ungdomen rest för att kriga i ett annat land måste det bli konsekvenser. De personer som återvänder till Sverige efter ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare.

Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bland annat svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig.

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen inkl SÄPO, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan, fritidsgårdar och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Trossamfund som stödjer våldsbejakande extremism skall bli av med statliga och kommunala bidrag. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Reservation anfördes av Jan Jönsson, vice ordförande m.fl. (L) enligt följande.

Att stadsdelsnämnden som svar på remissen anför följande:

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att en del unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Folkpartiet välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapport, vars rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland den danska expertgruppens förslag märks:

* Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

* En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikaliserings.

* Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

* Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

* Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikaliserings får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

* Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

* Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

* Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid (S) för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har en övergripande strategi för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens remitterade förslag är riktig. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde.

För att en strategi mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrik är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att strategin fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver extra insatser eller särskild samordning. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå ske efter likabehandlingsprincipen. Ett tidigare engagemang i en extremistisk rörelse ska vare sig diskvalificera eller leda till förtur till stadens stödverksamhet.

Socialnämndens strategi skulle tjäna på att få ett mer utvecklat perspektiv på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i strategin måste omfatta bekämpandet

av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin kan också utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning för att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar.

Ersättaryttrande gjordes av Erik Sihlberg, (C) enligt följande.

Att Skärholmens stadsdelsnämnd förordar en grundläggande revidering av Strategi mot våldsbejakande extremism genomförs med beaktande av vad som anförs nedan.

Efter att den föreslagna Strategi mot våldsbejakande extremism mött betydande kritik framförde den nya majoriteten att strategin skulle ses över och att blocköverskridande samtal skulle inledas. Det är därför anmärkningsvärt att den nu remitteras helt oförändrad.

Den kritik som framfördes grundade sig bland annat i att strategin inte företräder synsättet att människor som gjort sig skyldiga till brott, såsom folkmord eller liknande krigsförbrytelser, måste lagföras.

Naturligtvis krävs insatser för att hjälpa människor som befunnit sig i våldsbejakande miljöer att bryta med dessa och komma tillbaka till ett ordnat liv på rätt sida lagen. Men brott av den dignitet som det i vissa fall här handlar om kan inte förringas.

Vidare finns goda skäl för att föra samtal över blockgränserna i dessa frågor då det är önskvärt att en strategi som denna kräver långsiktighet. Det arbete som staden utför i syfte att hindra våldsbejakande extremism behöver kunna bedrivas oaktat om det är en Socialdemokratiskt ledd majoritet eller en Alliansmajoritet i Stadshuset. För att detta ska kunna bli verklighet krävs med andra ord en grundläggande revidering av strategin.

Ersättaryttrande gjordes av Thomas Flank (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen. Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism.

Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är antidemokratiska.

Kristdemokraterna vill inrätta ett länsgemensamt centrum som jobbar med avhopparverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak.

De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till

försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i

Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Ole-Jörgen m.fl. (alla M) enligt följande.

Att delvis bifalla förvaltningen förslag till beslut

Att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anföra följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Stadsdelsnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi Moderaterna inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi försent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är

här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi Moderaterna vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Har ungdomen rest för att kriga i ett annat land måste det bli konsekvenser. De personer som återvänder till Sverige efter ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare.

Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med

erfarenheter från vad bland annat svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig.

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Moderaterna vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen inkl SÄPO, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan, fritidsgårdar och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Trossamfund som stödjer våldsbejakande extremism skall bli av med statliga och kommunala bidrag. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhopparverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Särskilt uttalande gjordes av Sus Andersson m.fl. (MP) Anna Jonazon m.fl. (S) och Rashid Mohamed (V) enligt följande.

Att som svar på remissen anföra följande:

Att arbeta mot våldsamma och extrema ideer och grupperingar är ständigt en central uppgift får en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer

angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror.

Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en "delstrategi" som reglerar-socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av.

Det står nu också att staden "inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar". Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat "en rad åtgärder" som riktar sig till personer som har stridit utomlands.

Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är nian menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland

expertgruppens förslag märks:

* Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

* En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som ni följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikaliserings.

* Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

* Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

* Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikaliserings får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

* Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

* Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

* Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

* Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikaliserings.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Särskilt uttalande gjordes av Bengt Porseby (L) enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet.

Därför välkomnar vi arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens reviderade förslag är riktig.

Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde:

För att ett program mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att: staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att programmet fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver insatser eller samordning i de individuella fallen. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå alltid ske efter likabehandlingsprincipen.

Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar genusperspektivet

Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin bör utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning får att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Filip Solsjö m.fl. (M) enligt följande.

Att Delvis godkänna förvaltningens förslag

Att som svar på kommunstyrelsens remiss av förslag till strategi mot våldsbejakande extremism anför följande

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Där är vi överens. Däremot är ett sådant arbete så viktigt att det måste hanteras korrekt genom fullständig beredning och beslutas av kommunfullmäktige. Socialnämnden har inget mandat att fatta beslut om en stadsövergripande strategi som ligger till grund för andra nämnders uppdrag och där en annan nämnd har en central roll. Socialnämnden ska inte heller fatta gällande beslut i en fråga som är framtaget och hanterad av vänstermajoriteten i all hast och utan fullständig beredning. Hanteringen är under all kritik i en mycket viktig fråga för Stockholms stad.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terrordåd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare

mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den av vänstermajoriteten presenterade strategin behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi för sent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Däremot ställer vi oss inte bakom att som vänstermajoriteten föreslår ge dem belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser - det är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

Vi vill att Stockholm snarast knyter an in experter, myndigheter och civila organisationer i arbetet för att motverka radikaliserings och politisk och religiös extremism. Stadens arbete måste bygga på den grundläggande förutsättningen att samarbete, informations- och kunskapsutbyte mellan de myndigheter som på olika vis har ett ansvar i frågan delas mellan berörda parter. Det handlar om socialtjänsten, polisen, kriminalvården, den vanliga vården och psykvården samt skolan. Alla insatser har värdefulla kunskaper och insikter om hur det går att förhindra radikaliserings, men de måste ges möjlighet att samarbeta med varandra för att arbetet ska lyckas.

Det är även viktigt att personal inom vården, skolan och socialtjänsten utbildas i att kunna upptäcka tecken på radikaliserings. Slutligen vill vi även att det civila samhället och trossamfund delar med sig av sina kunskaper och sin kompetens på området. Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna. Exempelvis är det viktigt att stödja frivilligorganisationers avhoppverksamhet och församlingarnas förebyggande arbete. Det är även ute i de enskilda församlingarna de först ser tendenser till eventuell radikaliserings.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson m.fl. (S), Erik Malm m.fl. (MP) och Birgitta Sevefjord (V) enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens remitterade förslag är riktig. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde.

För att ett program mot våldbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att programmet fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver insatser eller samordning i de individuella fallen. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå alltid ske efter likabehandlingsprincipen. Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar genusperspektivet.

Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin bör utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning för att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar

Ersättaryttrande gjordes av Fredrik Lindstål (C) enligt följande.

Arbetsmarknadsnämnden förordar att en grundläggande revidering av Strategi mot våldsbejakande extremism genomförs med beaktande av vad som anförs nedan. Efter att den föreslagna Strategi mot våldsbejakande extremism mött betydande kritik framförde den nya majoriteten att strategin skulle ses över och att blocköverskridande samtal skulle inledas. Det är därför anmärkningsvärt att den nu remitteras helt oförändrad.

Den kritik som framfördes grundade sig bland annat i att strategin inte företräder synsättet att människor som gjort sig skyldiga till brott, såsom folkmord eller liknande krigsförbrytelser, måste lagföras.

Naturligtvis krävs insatser för att hjälpa människor som befunnit sig i våldsbejakande miljöer att bryta med dessa och koma tillbaka till ett ordnat liv på rätt sida lagen. Men brott av den dignitet som det i vissa fall här handlar om kan inte förringas.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Johan Nilsson m.fl. (M) enligt följande.

1. Delvis bifalla skrivelsen
2. Samt därutöver anförda:

Vi anser att Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete och en långsiktig strategi gällande unga krigsresande och våldsbejakande extremism. Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terroråd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparverksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Stockholms stad måste bemöta frågan om våldsbejakande extremism ur ett helhetsperspektiv, där förebyggande och tidiga insatser är avgörande men också stöd och kunskap till näromgivningen. När ungdomarna väl har rest utomlands är vi försent ute.

Det förebyggande arbetet bland ungdomar är på många sätt avgörande. Kunskap om vad som lockar ungdomarna att resa eller engagera sig i våldsbejakande grupper är här en maktfaktor. Det är genom att bygga upp positiva alternativ till engagemang och ungdomarnas eget förtroende som vi kan minska dragningskraften till våldsbejakande miljöer. Här har den frivilliga sektorn, civilsamhället och ungdomarnas närmiljöer en viktig roll. Det uppsökande arbetet är i det sammanhanget synnerligen viktigt. Genom ett relationsskapande fältarbete med representativa förebilder i riskmiljöer som har god lokal kännedom identifierar vi unga ledare som övriga vuxensamhället ofta gett upp på eller missat. Det är samtidigt viktigt att vi inte stigmatiserar utmaningarna till en specifik grupp eller område, vilket kan stärka dragningskraften bland ungdomarna än mer utan att arbetet rikta sig mot alla unga i riskmiljöer.

Vi vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

För de ungdomar som av olika skäl har rekryterats eller hamnat i våldsbejakande och/eller extrema miljöer måste Stockholms stad ha ett tydligt och effektivt arbete för att motivera och snabbt kunna hjälpa ungdomarna till att lämna dessa. Detta arbete måste bygga på individuella planer och vara långsiktiga. Det är bara genom snabbt agerande som vi kan fånga upp och hjälpa ungdomarna innan det blir för sent. Lika väl är det viktigt att ge tydligt och konkret stöd till familj och omgivning som visar oro för en ungdom. Det måste finnas tydliga och tillgängliga kanaler dit man kan vända sig för stöd och råd.

Majoriteten av Stockholms stads arbete för att motverka alla former av våldsbejakande extremism är ökad kunskap och förståelse för olika kulturer, religioner och bakgrunder. Det är inte alltid en rent religiös fråga eller att ställa det ena mot det andra. För att kunna arbeta förebyggande och minska konflikter är kunskap ett av de starkaste verktygen att tillgå. Genom att stärka ungdomars insikt och förståelse kan vi minska risken att ungdomar rekryteras till konfliktområden där olika åsikter ställs mot varandra.

För de unga som har rest iväg och återkommit till Sverige måste först och främst den svenska rättsstaten agera i kombination med rätt stöd utifrån individens behov. Vilka åtgärder som krävs beror på hur situationen ser ut kring varje person. Belöning i form av förtur och privilegier inom bostads- och arbetsmarknaden eller andra insatser är inte en lösning på de utmaningar vi ser eller att förebygga att fler unga rekryteras. Snarare är det att ge dem ytterligare en motivering till att krigsresande lönar sig

Frivilligverksamheter som Fryshuset har lång erfarenhet och kompetens inom frågor som berör krigsresande och våldsbejakande extremism. Det är genom att ingå ett partnerskap med verksamheter så som Fryshuset, samt liknande aktörer, som Stockholms stad ges bästa möjliga utgångsläge att möta den allt mer allvarliga situation vi ser i Stockholms stad och i Sverige. Myndighetsutövning är inte en ensam lösning utan en samverkan mellan olika aktörer och insatser i vårt samhälle är avgörande. För många ungdomar som är i riskzonen att rekryteras eller vill lämna våldsbejakande grupper kan aktörer som inte regleras av myndighetsregler ha en annan förtroendeställning, vilket kan underlätta möjligheterna att nå och hjälpa ungdomarna.

Reservation anfördes av Jan Bressler (L) enligt följande.

Att som svar på remissen anföra följande:

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Istället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en "delstrategi" som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur

ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Det är tydligt att finansrotelns inriktningsdokument är ett senkommet försök att rätta till de många brister som socialnämndens strategi är behäftad med. I finansrotelns inriktningsdokument återfinns till exempel ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Mellan raderna är remissen alltså ett ganska stort underkännande av den text som socialnämnden antog. Det visar att Folkpartiet haft rätt i vår kritik.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliseringsrapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikalisering.

- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikalisering får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

- * Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

- * Att särskilt stöd ges till flyktningfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

- * Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

- * Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Dokumentet talar om samarbete med bostadsbolagen, men inte för att erbjuda boende åt hemvändande krigare, utan för att ge personal och boende kunskap om hur man kan ingripa om det finns oro för radikaliserings.

Det är vår förhoppning att det vidare arbetet kommer att leda till en genomarbetad och relevant strategi som kan tjäna som vägledning för de många aktörer inom staden som har att hantera denna svåra och extremt viktiga uppgift.

Särskilt uttalande gjordes av Bo Sehlin m.fl. (S), Viktor Morawski m.fl. (MP) och Emelie Roxby Schüsseleder (V) enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har ett övergripande program för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med ett stadsövergripande program mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens remitterade förslag är riktig. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde.

För att ett program mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrikt är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att programmet fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver insatser eller samordning i de individuella fallen. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå alltid ske efter likabehandlingsprincipen. Programmet behöver därtill utveckla skrivningarna som omfattar genusperspektivet.

Med socialnämndens strategi som grund utvecklas nu perspektiven på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i stadens program måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin bör utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning för att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar.

Ersätтарыttrande gjordes av Camilla Sarfors (KD) enligt följande.

Finansborgarrådet Karin Wanngård (S) lovade i samband med kommunfullmäktiges sammanträde den 26 maj att strategin mot våldsbejakande extremism ska ses över och att blocköverskridande samtal ska inledas. Detta löfte kom efter omfattande kritik mot strategin från bland annat Kristdemokraterna och övriga allianspartier. Det faktum att strategin nu remitteras, helt oförändrad, är anmärkningsvärt. Kristdemokraternas uppfattning är att strategin måste omarbetas från grunden. Det är även beklagligt att majoriteten har beslutat att tillsätta en samordnare mot extremism, utan att förankra beslutet med Alliansen.

Våldsbejakande islamistisk extremism utgör det största samhällshotet. Om detta är terrorforskarna överens. Trots det undviker majoriteten att tala om denna form av extremism. Bristen på konkretion och det faktum att strategin diskuterar extremism utifrån ett väldigt brett perspektiv gör att åtgärderna blir allmänt hållna, att vi riskerar att nå fel målgrupper och att samhället inte utför rätt form av preventiva insatser.

Kristdemokraterna vill se en ökad konkretion i strategin. Fokus måste ligga på avradikalisering och att få extremister att lämna strukturer och sammanhang som är anti-demokratiska. Kristdemokraterna vill inrätta ett läns-gemensamt centrum som jobbar med avhopparverksamhet, likt Fryshuset har för högerextremister. Vi vill använda eventuella avhoppare i arbetet med att motverka extremism och förordar en konkret handlingsplan för att motverka radikaliserings och våldsbejakande islamistisk extremism, snarare än en fluffig och allmänt hållen strategi.

Kristdemokraterna håller med om att det förebyggande arbetet är avgörande. För att detta arbete ska vara framgångsrikt krävs samverkan mellan polis, fritidsgårdar, skola och socialtjänst m.fl. Det är av stor vikt att kartlägga extrema grupperingar och förhindra att unga personer hamnar i dessa sammanhang. I denna samverkan är det viktigt att involvera moskéerna. Ett liknande arbete pågår redan i bl.a Haninge kommun.

Sverige har under de senaste åren tagit emot tusentals flyktingar från kriget i Syrien och Irak. De kommer med fruktansvärda berättelser om vad de har varit med om och vi vet idag att Islamiska staten, IS, begår brott mot mänskligheten i form av mord, våldtäkter och fördrivning. En del av de terrorister som utför dessa handlingar kommer från vårt land, Sverige. De har valt att ansluta sig till IS och har därmed valt att delta i de gärningar som IS gör sig skyldiga till.

I strategin finns bland annat följande formuleringar om hur staden ska arbeta med de som återvänder till Sverige:

Personer som deltagit i strider behöver sannolikt hälsoinsatser, därför är lokal samverkan mellan stadens socialtjänst (socialpsykiatri och missbruksvård) och landstinget (psykiatri, vårdcentraler) viktiga. Andra viktiga frågor kan vara stöd till försörjning, arbetsmarknadsinsatser och bostadsfrågan

De personer som återvänder till Sverige efter att ha deltagit i fruktansvärda brott mot mänskligheten ska hanteras som krigsförbrytare. Det är provocerande att strategin föreslår att förbrytare ska ha jobb och bostad, snarare än att ställas inför rätta. Det är djupt oetiskt och respektlöst mot flyktingar som lever med erfarenheter från vad bl.a. svenskar gjort mot dem i Syrien och Irak. Det är även viktigt att alla de personer som funderar och planerar på att delta i strider med IS vet vad som väntar dem när de kommer hem. Att man riskerar att ställas inför rätta och få ett långt fängelsestraff.

Kristdemokraterna förordar att hela strategin återremitteras och omarbetas i grunden.

Vidare finns goda skäl för att föra samtal över blockgränserna i dessa frågor då det är önskvärt att en strategi som denna kräver långsiktighet. Det arbete som staden utför i syfte att hindra våldsbejakande extremism behöver kunna bedrivas oaktat om det är en Socialdemokratiskt ledd majoritet eller en Alliansmajoritet i Stadshuset. För att detta ska kunna bli verklighet krävs med andra ord en grundläggande revidering av strategin

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Vice ordförande Therese Carlborg m.fl. (M) och ledamoten Mimmi Deljerud Engholm (L) enligt följande.

Att som svar på remissen anföra följande:

Stockholms stad måste ha ett stadsövergripande arbete mot extremism och en långsiktig strategi kring unga kringresande och våldsbejakande extremism.

Att arbeta mot våldsamma och extrema idéer och grupperingar är ständigt en central uppgift för en demokratisk rättsstat. I dagsläget ter sig den uppgiften än mer angelägen, i ljuset av att många unga stockholmare lockas av den så kallade Islamiska statens terrorläror. Även om våldsbenägen politisk och religiös extremism inte är någon ny företeelse gör omfattningen av problemet att det finns ett stort behov av samordning mellan olika delar av staden.

Vi kan aldrig acceptera att människor i Sverige, och i Stockholm, värvas till extrema grupper som begår vålds- och terroråd, oavsett om det är religiösa grupperingar eller våldsbejakande. Alliansregeringen tog frågan på stort allvar under sin tid vid makten och inledde ett långsiktigt arbete för att stärka Sveriges förmåga att hantera de nya hoten. Alliansregeringen avsatte resurser till olika former av avhopparkerksamhet från extrema organisationer och utsåg en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Detta var viktiga och nödvändiga steg som nu måste följas upp med konkreta handlingar i kommunerna.

Den remiss som nu har kommit på nämndens bord är märklig. Det finns inget färdigarbetat förslag att ta ställning till. Dokumentet behöver utvecklas och konkretiseras i hur det faktiskt ska arbetas. Det saknas också perspektiv från de olika stadsdelarnas erfarenheter och utmaningar. Framförallt saknar vi erfarenheten från de verksamheter som under en längre tid har arbetat med problematiken. De har viktiga erfarenheter och kontaktnät som staden vinner på att värna istället för att bygga upp ett eget parallellt system.

I stället finns det två dokument, en inriktning från finansroteln och en strategi från socialnämnden, som på avgörande punkter motsäger varandra. Enligt finansroteln är det dokument som socialnämnden antog i våras en ”delstrategi” som reglerar socialtjänstens arbete. Det är inte ett intryck man får när man läser själva strategin. Punkt 3 i strategin handlar t.ex. om hur ansvarsfördelningen ska se ut mellan stadsledningskontoret och socialförvaltningen, dvs. den försöker reglera sådant som ligger utanför socialtjänsten.

Vidare finner man i finansrotelns inriktningsdokument ett stärkt brottsofferperspektiv och ett tydligare fokus på att personer i extrema miljöer ska få hjälp att hoppa av. Det står nu också att staden ”inte ska vidta åtgärder som kan uppfattas premiera eller belöna brottsliga handlingar”. Vi välkomnar detta, även om det är anmärkningsvärt att något så självklart ska behöva sägas.

Det står dock vidare att socialnämndens strategi har identifierat ”en rad åtgärder” som riktar sig till personer som har stridit utomlands. Med tanke på att vissa av dessa åtgärder, såsom hjälp med bostad och försörjning, är ytterst kontroversiella är det olyckligt att inte finansroteln tydligare fastslår exakt vad det är man menar. Det är dock bra att man har förtydligat att åtgärderna ska rikta sig till personer som vill lämna den extrema miljön. Att det finns en motivation hos individen att förändra sitt liv är en förutsättning för att det offentliga ska kunna sätta in insatser.

Vi i Alliansen vill därför trycka än mer på insatser som ökar kunskapen och förståelsen omkring frågan bland alla vuxna som kan möta ungdomarna i sin vardag. Det är viktigt att se till bredden av problematiken - det är inte alltid ungdomar som av olika skäl utmärker sig som är de mest riskutsatta. Det är därför lika viktigt att verka för ökad kunskap och förståelse bland stadens medarbetare som de vuxna som under fritiden möter ungdomar som kan riskera att rekryteras. Genom att öka deras kunskap och insikter kring unga som befinner sig i våldsbejakande miljöer ökar vi möjligheten att bryta en negativ tankespiral bland unga och motverka att fler rekryteras. Här är ungdomarnas fritid och närmiljö av största vikt.

Man kan notera att den ursprungliga strategin anger att bostadsbolagen är viktiga samarbetspartners, men varken bostadsbolagen eller Bostadsförmedlingen är remissinstans. Kanske innebär det att man kommer att förbigå bostadsfrågan med tysthet i det som följer.

Stockholm bör därför ta lärdom av andra länders erfarenhet och arbete, så som hur Danmark och England arbetar mot radikaliserings och extremism. Skillnaden mot Stockholm stads arbete är tyvärr tydlig. I andra städer så som Köpenhamn har en oberoende expertgrupp arbetat fram konkreta åtgärder för att motverka radikaliserings. I expertgruppen, ingår polis, förvaltningsdirektörer, socialchefer, psykologer och forskare.

I det fortsatta arbetet kan staden med fördel anamma många av de rekommendationer som presenterats av Köpenhamns expertgrupp mot radikaliserings, vars rapport är ojämförligt mycket mer genomarbetad och vetenskapligt underbyggd än socialnämndens strategi. Bland expertgruppens förslag märks:

- * Att ge ett tydligt mandat till stadens medarbetare att gripa in tidigt vid tecken på att en ungdom är på väg att radikaliseras för att erbjuda stöd och kontakt med personer utanför riskmiljön.

- * En särskild samordningsenhet med företrädare för myndigheter och andra aktörer inrättas som följer upp och sätter in insatser för personer i riskzonen för radikaliserings.

- * Vikten av samarbete mellan kommunen och rättsväsendet vid övergång från kriminalvården.

- * Att skolan lär ut ett kritiskt förhållningssätt till information och budskap via sociala medier.

- * Att föräldrar till ungdomar som hotas av radikaliserings får stöd i sitt föräldraskap, till exempel genom nätverk och coacher.

* Att särskilda insatser görs med sikte på yngre barn som umgås med äldre ungdomar som är inblandade i extremistiska eller kriminella miljöer.

* Att särskilt stöd ges till flyktingfamiljer som utsatts för våld eller trauma, eftersom vissa radikaliserade ungdomar är uppväxta i sådana familjer.

* Att skolan arbetar långsiktigt med att förmedla medborgarskapets och demokratins värderingar.

* Att utveckla metoder för att mäta effekten av insatser och utbyta erfarenheter med andra berörda kommuner.

Mot bakgrund av detta är strategin såsom den har utformats en strategi som vi inom Alliansen inte ställer oss bakom. Vi förordar därför att hela strategin omarbetas i grunden.

Särskilt uttalande gjordes av Birgit Marklund Beijer m.fl. (S), Jaime Barrios (V) och Magnus Lindgren (MP) enligt följande.

I ett läge där extremistiska och våldsbejakande rörelser får ett större inflytande över både samhällsdebatten och människors vardag är det viktigt att Stockholms stad har en övergripande strategi för att hantera utmaningarna gällande demokrati och människors säkerhet. Därför välkomnar vi arbetet med en stadsövergripande strategi mot våldsbejakande extremism.

Utgångspunkten i Socialnämndens remitterade förslag är riktig. Öppenhet, tolerans och respekt för demokratins spelregler är en solid värdegrund för stadens arbete. Likaså är det förstås nödvändigt att strategin tar sin utgångspunkt i alla människors lika värde.

För att en strategi mot våldsbejakande extremism ska bli framgångsrik är det viktigt att det klart framgår att staden aldrig kommer att acceptera hot eller våld som politiska uttrycksmedel. Staden måste vara tydlig med att den kommer medverka till att den typen av aktiviteter lagförs och beivras. Staden ska med alla tillgängliga medel bidra till att förebygga rekrytering till dessa rörelser. Stadens arbete ska också syfta till att skapa utvägar för människor som vill lämna dessa miljöer.

Vi delar strategins målsättning att det är viktigt att staden finns till också för de som drabbas av extremismen i sin vardag. Det handlar såväl om traditionellt stöd till brottsoffer, som stöd till anhöriga till dem som valt att gå med i extrema rörelser. Stadens arbete måste bygga på tanken att minska konfliktytor och öppna för dialog och samverkan mellan medborgare.

Det är också viktigt att strategin fokuserar på de områden där arbetet mot våldsbejakande extremism kräver extra insatser eller särskild samordning. Stadens stöd till personer i socialt utsatta situationer måste på individnivå ske efter likabehandlingsprincipen. Ett tidigare engagemang i en extremistisk rörelse ska vare sig diskvalificera eller leda till förtur till stadens stödverksamhet.

Socialnämndens strategi skulle tjäna på att få ett mer utvecklat perspektiv på olika typer av våldsbejakande extremism. Åtgärderna i strategin måste omfatta bekämpandet av såväl högerextremism, de extremistiska autonoma rörelserna samt den våldsbejakande islamismen.

Strategin kan också utvecklas när det gäller ledning och samordning av stadens insatser. Det är rimligt att den samordnande funktionen finns nära stadens ledning för att underlätta samarbete och informationsflöde mellan stadens alla förvaltningar.